

വയനാട് ജില്ലാ പദ്ധതിക്കേദം

ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേദം
(ധന്യർഹ) വയനാട്

പ്രകാശനപ്പെട്ട് 2021
പന്ത പരിപോഷണ പരിപാടി
(പത്താം തരം)

സംസ്കൃതം

തയ്യാറാക്കിയത് :

ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേദം
(ധന്യർഹ) വയനാട്
സുൽത്താൻ ബത്തേരി

2021

DIET WAYANAD
SULTHAN BATHERY

'EXCELLENCE 2021' DEVELOPMENT TEAM

Dr. T. K. Abbas Ali (Principal, DIET Wayanad)

K. M. Sebastian (Senior Lecturer, CMDE, DIET Wayanad)

Academic coordinator - Excellence 2021

Faisal E. (Lecturer, CMDE, DIET Wayanad)

Rajendran N. (G.H.S. Meenangadi)

Rajesh P. P. (G.H.S. Thrikaipetta)

Dileep M. D. (G.H.S. Beenachi)

Vinayak C. B. (G.U.P.S. Kottanadu)

Cover Design : **Rajeevan N. T.** (G.H.S.S. Thariod)

മുഖ്യമാഴി

വയനാട് ജില്ലയുടെ എസ്.എസ്.എൽ.സി. വിജയഗത്തമാനം ഉയർത്തുന്നതിനുവേണ്ടി പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ് വിവിധ പദ്ധതികൾ നടപ്പാക്കി വരുന്നു. കോവിഡ് കാലത്തുള്ള നിയന്ത്രണങ്ങൾ പാലിച്ച് വിദ്യാർത്ഥികളും അധ്യാപകരും പരമാവധി സമയം അക്കാദമിക് പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് വിനിയോഗിക്കുന്നതും, വിവിധ വകുപ്പുകളുടെ ഏകോപനത്തിലൂടെ വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് സ്കൂളിൽ എത്തിപ്പെടാനുള്ള സാഹചര്യമാരുക്കുന്നതും പത്താതരം വിജയഗത്തമാനം മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിന് സഹായിക്കും.

വിവിധ വിഷയങ്ങളിൽ സംസ്ഥാന വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന ഗവേഷണ കേന്ദ്രം പ്രസിദ്ധീകരിച്ച ഉള്ള മേഖലകൾ പരിഗണിച്ച് ജില്ലയിലെ വിദർഘ അധ്യാപകരുടെ ശില്പശാലകൾ സംഘടിപ്പിച്ച് തയ്യാറാക്കിയതാണ് എക്സലൻസ് 2021. ഓരോ വിഷയത്തിലുമുള്ള ഉള്ള മേഖലയിലെ പഠന വസ്തുക്കൾക്കു പുറമേ മാറിയ പരീക്ഷ ഘടനയരുസരിച്ച് അധികചോദ്യങ്ങളും അവയുടെ ഉത്തര സൂചികയും ഇതോടൊപ്പം ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. കൂടാതെ വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ സ്വയം പഠനത്തിനും, സംഘപഠനത്തിനും, സമസംഘപഠനത്തിനും അനുയോജ്യമാക്കുന്നതുകൂടിയിരിക്കുന്നതിൽ സരളമായി അധ്യാപകർ വിവിധ പാഠങ്ങൾ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ആയതിനാൽ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഉള്ള മേഖലയിൽ അധികപഠനത്തിന് എക്സലൻസ് സഹായകമാകും.

ഡയറ്റ് മുൻ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച എക്സലൻസ് പഠനസഹായിയും, മറ്റ് പഠന സാമഗ്രികളും ഉപയോഗപ്പെടുത്തി ചുരുങ്ങിയ സമയക്കാണ്ടാണ് ഡയറ്റ് നേതൃത്വം നൽകുന്ന ജില്ലാ റിസോഴ്സ് ഗ്രൂപ്പ് എക്സലൻസ് 2021 തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളത്. കോവിഡ് കാലത്തെ സമർദ്ദങ്ങൾക്കിടയിൽ എക്സലൻസ് 2021 തയ്യാറാക്കാൻ കൂടെനിന്ന ബഹുമാനപ്പെട്ട ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത് പ്രസിധിക്കുന്നും, ആരോഗ്യ വിദ്യാഭ്യാസ മൂല്യാന്തരിക്ഷ കമ്മിറ്റി അധ്യക്ഷനും, വിദ്യാഭ്യാസ ഓഫീസർക്കും, പ്രധാനാധ്യാപകർക്കും, ജില്ലാ റിസോഴ്സ് ഗ്രൂപ്പ് അംഗങ്ങൾക്കും നന്ദി രേഖപ്പെടുത്തുന്നു. എക്സലൻസ് വയനാട് ജില്ലയിലെ 10-ാം തരം വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും അധ്യാപകർക്കും സമർപ്പിക്കുന്നു.

പ്രിൻസിപ്പാൾ,
ഡോ. ടി. കെ. അബ്ദുൾ അലി
ഡയറ്റ് വയനാട്

വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത് കാര്യാലയം

സിവിൽ റോഡ്, കൽപ്പറ്റ നോർത്ത് പി. ഓ., പിൾ - 673 122

എം. മുഹമ്മദ് ബഷീർ

ചെയർമാൻ

ആരോഗ്യവും വിദ്യാഭ്യാസവും
സൂഖ്യം കമ്മിറ്റി

ഓഫീസ് :	04936	-	202490
	04936	-	202390
വീട് :	04936	-	273427
			9447276110
			മല്ലാർത്ഥാടി വീട്
			പടിഞ്ഞാറ്റത്തു (പി.ഒ.)

തീയതി : 22-01-2021

വയനാട് ജില്ലയിലെ എസ്.എസ്.എൽ.സി. പരീക്ഷയ്ക്ക് തയ്യാറെടുക്കുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് സ്കൂള് സഹായകമായി ചോദ്യമാതൃകകളും ഉത്തരസൂചികയും ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ട് “എക്സലൻസ് 2021” എന്ന പേരിൽ ധന്യർദ്ദ അധികപഠന സഹായി തയ്യാറാക്കുന്നു എന്നിൽത്തിൽ അതിയായി സന്തോഷിക്കുന്നു.

കോവിഡ് കാലത്തെ പഠന നഷ്ടം പരിഹരിച്ചുകൊണ്ട് സ്വയം പഠനത്തിന് വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് ഏറ്റവും സഹായകമായ ഈ സാരംഭത്തിന് നേതൃത്വം നൽകിയ ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം മേധാവിക്കും ജീവനക്കാർക്കും അഭിനവനങ്ങൾ, ജില്ലയുടെ സമൃദ്ധിക്കുമായ വിദ്യാഭ്യാസ പുരോഗതിക്കായി നമുക്കൊന്നായി മുന്നോട്ടോ.

ആശംസകളോടെ,

എം. മുഹമ്മദ് ബഷീർ

വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത് കാര്യാലയം

സിവിൽ സ്കൂൾഷൻ, കൽപ്പറ്റ നോർത്ത് പി. ഓ., പിന്ന് - 673 122

'ISO 9001-2015 അംഗീകൃതം'

E-mail : dpwynd@gmail.com

ഫോൺ : ഓഫീസ് : 04936 - 202490

: 04936 - 202390

മൊബൈൽ : 9567 831 885

ചോലകൽ വീം

വരദ്വാർ (പി.ഓ.)

സംഘാട മരകാർ
പ്രസിഡന്റ്

തീയതി : 22-01-2021

ആശംസ

സന്ദേശമായ കാർഷിക സംസ്കൃതിയുടെ നാടായ വയനാട് വിദ്യാഭ്യാസ രംഗത്തും ബഹുദിവസ മുന്നേറിയിരിക്കുന്നു. ജില്ലാ പഞ്ചായത്തിന്റെ പദ്ധതി വിഹിതത്തിൽ നിന്ന് ഗണ്യമായ ഭാഗം വിദ്യാഭ്യാസ മേഖലയിൽ ചെലവഴിച്ചുകൊണ്ട് എസ്.എസ്.എൽ.സി., ഹയർ സെക്കണ്ടറി, വി.എച്ച്.എസ്.എസ്.എൽ.എ. മേഖലയിൽ സവിശേഷമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്തും വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പും നടത്തിവരുന്നു. തുാഴ സന്നദ്ധതയോടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏറ്റൊടുത്തും നടത്തിവരുന്ന അധ്യാപകരും വിദ്യാർത്ഥികളും രക്ഷിതാക്കളും വിവിധ വകുപ്പുകളിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥരുടെ ഏകോപനവും ജില്ലയുടെ വികസന കൂതില്ലിന് ചാലക ശക്തികളായി തദ്ദേശസ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളോട് ചേർന്ന് പ്രവർത്തിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ഫലമായി കോവിഡ് കാലത്തെ പത്താം ക്ലാസ് പരീക്ഷയിൽ ഒട്ടനവധി ഗുണാത്മക മാറ്റങ്ങൾ കൈവരുമെന്ന് പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു. വയനാട് ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം (ധയറ്റ്) തയ്യാറാക്കി, ജില്ലാ പഞ്ചായത്തിന്റെ പദ്ധതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി പ്രീസ്റ്റ് ചെയ്ത് കൂട്ടികളിൽ ഏതെങ്കിലും പഠനപരിപോഷണ പരിപാടിയായ 'എക്സലർസ് 2021' പൂതിയ ഉന്നർവ്വിനും ഉയർച്ചക്കും കാരണമാക്കുന്നു. ഈ വർഷം പരീക്ഷ ഏഴുതുന്ന പത്താം തരത്തിലെ എല്ലാ വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും ഉന്നത വിജയം ആശംസിക്കുന്നു.

സ്നേഹപൂർവ്വം

സംഘാട മരകാർ

പ്രസിഡന്റ്

വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത്

ആശംസകൾ.....

നീണ്ട ഇടവേളയ്ക്കുശേഷം ഈ കോവിഡ് കാലഘട്ടത്തിൽ പൊതുപരീക്ഷയെഴുതാൻ തയ്യാറെടുക്കുന്ന പത്താംതരം കുട്ടികൾക്ക് കൈത്താങ്ങായി ഒരു പഠനപ്രവർത്തന സഹായി ജില്ലാ പഞ്ചായത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ വയനാട് ഡയറ്റ് തയ്യാറാക്കിയിരിക്കുകയാണ്. എല്ലാ പ്രതിസന്ധിച്ചടങ്ങളേയും മനക്കരുതേതാടെ തരണം ചെയ്യാൻ പറിച്ച നമ്മുടെ കുഞ്ഞുങ്ങൾ ഈ പൊതു പരീക്ഷയും ആത്മവിശ്വാസത്താടെ പറിച്ച് എഴുതി വിജയിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഇനിയുള്ള ദിവസങ്ങളിൽ ഈ കൈപ്പുന്നതകം കൂത്യമായി പ്രയോജനപ്പെടുത്തുവാൻ എല്ലാ കുട്ടികളും ശ്രദ്ധിക്കണം. വിദ്യാഭ്യാസ മേഖലയിൽ വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത് കാൺകുന്ന കരുതലും പിന്തുണയും ഏറെ ശ്രദ്ധയും അഭിനന്ദനാർഹവുമാണ്. തദ്ദേശസാധ്യംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും അധ്യാപകരുടെയും രക്ഷിതാക്കളുടെയും വിദ്യാർത്ഥികളുടെയും കുട്ടായ്മയിൽ വിദ്യാഭ്യാസ മേഖലയിൽ മികച്ച നേട്ടം കൈവരിക്കാൻ കഴിയുമാണെന്ന് ആശംസിക്കുന്നു.

ലീല കെ.വി.

വിദ്യാഭ്യാസ ഉപധയരക്ഷർ, വയനാട്

കാലത്തിനൊപ്പം, കാലത്തിന് മുന്നെന മുന്നോന്ന വയനാട് ജില്ലയിലെ എസ്.എസ്.എൽ.സി. വിദ്യാർത്ഥികളെ പ്രാപ്തരാക്കാൻ വയനാട് ജില്ലാ ഡയറ്റ് ഇട്ടുമായ ‘എക്സലൻസ് പഠന പരിപാടികൾ’ ആശംസകൾ നേരുന്നു.

എം. അബ്ദുൽ അസീസ്

ജില്ലാ പ്രോജക്ട് കോ-ഓർഡിനേറ്റർ
എസ്.എസ്.കെ. വയനാട്

പൊതുപരീക്ഷയെഴുതുന്ന ജില്ലയിലെ 100 കൂറ്റ് വിദ്യാർത്ഥികൾക്കായി വയനാട് ഡയറ്റ് നേതൃത്വത്തിൽ ‘എക്സലൻസ് പഠന പോഷണ പരിപാടി’ യുടെ ഭാഗമായി പഠന സഹായി തയ്യാറാക്കി നൽകുന്നത് വളരെ പ്രയോജനപ്രദമാകും. കോവിഡ് മഹാമാരിയുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഓൺലൈൻ പഠനപിന്തുണ വേണ്ടതെ ലഭ്യമാകാത്ത നമ്മുടെ ജില്ലയിലെ പാർശ്വവർത്തകുട്ടി വിഭാഗങ്ങളിലെ കുട്ടികൾക്കും അവരെ പരീക്ഷക്കാരുകുന്ന അധ്യാപകർക്കും ഈത് ഏറെ സഹായകമാകും. പരിചയസ്വന്നരായ അധ്യാപകരുടെ നേതൃത്വത്തിൽ തയ്യാറാക്കിയ ലളിതമായ ഈ പഠനസഹായി പൊതു പാഠപുസ്തകത്തിനും പഠന സാമഗ്രികൾക്കുമപുറം എല്ലാ വിഭാഗം വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും മികച്ച വിജയം നേടുവാൻ കൈത്താങ്ങാക്കേണ്ടതാണ്.

ഈ സദ്ബുദ്ധമത്തിന് ആശംസകൾ

വിൽസൻ തോമസ്

പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ വിദ്യാഭ്യാസ സംരക്ഷണ
യജന്മ കോഡിനേറ്റർ-വയനാട് ജില്ല.

കോവിഡിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ പരീക്ഷകൾ തയ്യാറെടുക്കുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് ആത്മവിശ്വാസ തേതാടെ പരീക്ഷയെ നേരിടാൻ ഈ പഠനസഹായി തീർച്ചയായും ഉപകരിക്കും. വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് എല്ലാ ആശംസകളും കുടെ ഇതിന് പിന്നിൽ പ്രവർത്തിച്ച എല്ലാ അധ്യാപകസൂഹ്യത്തുകൾക്കും അഭിനന്ദനങ്ങൾ.

ഉഷാദേവി എം.കെ.

ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ ഓഫീസർ, വയനാട്

पाठः १

आयुरारोग्यसौख्यम्

१. निर्देशानुसारम् उत्तरत

परिश्रमो मिताहारो
भूगतावश्चनीसुतौ।
तावनादृत्य नैवाहं
वैद्यमन्यं समाश्रये॥

पदच्छेदः

उदा — नैव - न + एव
तेनैव - ----- + -----

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

१. भूगतौ अक्षनीसुतौ कौ ?
२. अहं कं न समाश्रये ?
३. परिश्रमो मिताहारो ... इति सुभाषितं कस्मात् उद्घृतम् ?
४. नैवाहम् इति पदस्य पदच्छेदः कः ?
५. क्षोके प्रयुक्तं ल्यबन्तमव्ययम् किम् ?
६. अस्मिन् क्षोके क्रियापदं किम् ?

गद्यक्रमं लिखत

परिश्रमो ..... भूगतौ
 ..... तौ अनादृत्य ..... वैद्यम
 नैव .....

2. निर्देशानुसारम् उत्तरत

शनैरर्थः शनैः पन्था

शनैः पर्वतमारुहेत् ।

शनैर्विद्या च धर्मश्च

व्यायामश्च शनैः शनैः ॥

पदच्छेदः

उदा — शनैः + अर्थः - शनैरर्थः

शनैः + अंशः - -----

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. अर्थः कथं सम्पादनीयः ?

२. मार्गः इत्यस्य समानार्थकं पदं किम् ?

३. शनैरर्थः शनैः पन्थाः ... इति सुभाषितं कस्मात् उद्घृतम् ?

४. शनैर्विद्या इति पदस्य पदच्छेदः कः ?

५. अस्मिन् श्लोके क्रियापदं किम् ?

गद्यक्रमं लिखत

अर्थः ..... पन्था: .....
शनैः ..... आरुहेत्
..... शनैः धर्मः च शनैः शनैः व्यायामः च ।

३. निर्देशानुसारम् उत्तरत

ईष्यभियक्रोधसमन्वितेन
लुब्धेन रुदैन्यनिपीडितेन ।
विद्वेषयुक्तेन च सेव्यमानम्
अन्नं न सम्यक् परिपाकमेति ॥

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. परिपाकमेति इत्यस्य पदच्छेदः कः?
२. लुब्धः इत्यस्य समानार्थकं पदं किम् ?
३. एतत् सुभाषितं कस्मात् उद्भूतम् ?
४. ईष्यभियक्रोधेन सेव्यमानं किं परिपाकं न एति ?
५. अस्मिन् श्लोके क्रियापदं किम् ?

गद्यक्रमं लिखत

ईष्यभियक्रोधसमन्वितेन .....
रुदैन्यनिपीडितेन विद्वेषयुक्तेन च .....
अन्नं न सम्यक् न परिपाकमेति ।

4. निर्देशानुसारम् उत्तरत

आत्मानमेव मन्येत
कर्तारं सुखदुःखयोः।
तस्माच्छ्रेयस्करं मार्गं
प्रतिपद्येत न त्रसेत् ॥

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. आत्मानमेव इत्यस्य पदच्छेदः कः ?
२. सुखदुःखयोः कर्ता कः ?
३. एतत् सुभाषितं कस्मात् उद्घृतम् ?
४. कीदृशं मार्गं प्रतिपद्येत ?
५. अस्मिन् श्लोके क्रियापदं किम् ?

गद्यक्रमं लिखत

सुखदुःखयोः ..... आत्मानमेव
..... तस्मात् ..... मार्गं
..... प्रतिपद्येत .....
..... ।

5. निर्देशानुसारम् उत्तरत

धन्यानामुत्तमं दाक्षयं

धनानामुत्तमं श्रुतम् ।
 लाभानां श्रेष्ठमारोग्यं
 सुखानां तुष्टिरुत्तमा ॥

पदच्छेदः

उदा – तुष्टिः + उत्तमा - तुष्टिरुत्तमा
 सृष्टिः + उत्तमा - -----
 पुष्टिः + उत्तमा - -----

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. तुष्टिरुत्तमा इत्यस्य पदच्छेदः कः ?
२. श्रुतम् इत्यस्य समानार्थकं पदं किम् ?
३. एतत् सुभाषितं कस्मात् उद्घृतम् ?
४. धन्यानाम् उत्तमं किम् ?
५. सुखानाम् उत्तमं किम् ?
६. लाभानां श्रेष्ठं किम् ?

गद्यक्रमं लिखत

धन्यानां	उत्तमं धनानां
.....	उत्तमं .....
लाभानाम् आरोग्यम्	सुखानां तुष्टिः
उत्तमा (भवति) ।	

6. प्रादेशिकभाषायां लिखत

अथर्ववेदस्य उपवेदत्वेन उच्यते आयुर्वेदः। आयुर्वेदाचार्येषु एकः भवति चरकः । अनेन लिखितः प्रसिद्धः आयुर्वेदग्रन्थः भवति चरकसंहिता । अयं ग्रन्थः विषयानुसारं सूत्रस्थानं, निदानस्थानं, विमानस्थानं, शरीरस्थानम्, इन्द्रियस्थानं, चिकित्सास्थानं, कल्पस्थानं, सिद्धिस्थानं चेति अष्टधा विभज्यते । आरोग्यविषयाधिष्ठितानि अनेकानि सुभाषितानि अपि अत्र सन्ति। स्वस्य कर्म एव सुखदुःखयोः हेतुरिति आचार्येण उक्तम् ।

7. क्रियापदानि लकारानुसारं वर्गीकरोतु

अभवत्, अपठत्, अलिखत्, भवति, समाश्रये,
एति, त्रसेत्, प्रतिपद्येत, मन्येत

लट्	लङ्	विधिलिङ्

पाठः १

आयुरारोग्यसौख्यम्

१. पदच्छेदः

तेनैव - तेन + एव

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

१. परिश्रमः मिताहारः

२. अन्यं वैद्यम्

३. सुभाषितावलिः

४. न + एव + अहम्

५. अनादृत्य

६. समाश्रये

२. पदच्छेदः

शनैः + विद्या - शनैर्विद्या

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. शनैः

२. पन्थाः

३. चाण्क्यनीतिः

४. शनैः + विद्या

५. आरुहेत्

३ प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. तस्मात् + श्रेयस्करम्

२. उचितम् ।

३. चरकसंहिता ।

४. आत्मा ।

५. त्रसेत्

४ प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. परिपाकम् + एति

२. लोलुपः

३. चरकसंहिता

४. अन्नम्

५. परिपाकमेति

५ पदच्छेदः

सृष्टिः + उत्तमा - सृष्टिरुत्तमा

पुष्टिः + उत्तमा – पुष्टिरुत्तमा

प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

१. तुष्टिः + उत्तमा

२. शास्त्रम्

३. चरकसंहिता

४. धाक्ष्यम्

५. तुष्टिः

६. आरोग्यम्

6. प्रादेशिकभाषायां लिखित

अथर्ववेदस्य उपवेदत्वेन उच्यते आयुर्वेदः। आयुर्वेदाचार्येषु एकः भवति चरकः । अनेन लिखितः प्रसिद्धः आयुर्वेदग्रन्थः भवति चरकसंहिता । अयं ग्रन्थः विषयानुसारं सूत्रस्थानं, निदानस्थानं, विमानस्थानं, शारीरस्थानम्, इन्द्रियस्थानं, चिकित्सास्थानं, कल्पस्थानं, सिद्धिस्थानं चेति अष्टधा विभज्यते । आरोग्यविषयाधिष्ठितानि अनेकानि सुभाषितानि अपि अत्र सन्ति। स्वस्य कर्म एव सुखदुःखयोः हेतुरिति आचार्येण उक्तम् ।

7. क्रियापदानि लकारानुसारं वर्गीकरोतु

अभवत्, अपठत्, अलिखत्, भवति, समाश्रये,
एति, त्रसेत्, प्रतिपद्येत, मन्येत

लट्	लङ्	विधिलिङ्
एति	अभवत्	त्रसेत्
भवति	अपठत्	प्रतिपद्येत
समाश्रये	अलिखत्	मन्येत

पाठः 2

दीनवत्सला जननी

1. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं निधर्यि लिखत ।

१. सर्वधेनूनां माता का ?

(सुरसा, लक्ष्मीः, सुरभिः)

२. दीनवत्सला जननी इति पाठः महाभारते कस्मिन् पर्वणि अन्तर्भुक्तः

(वनपर्वणि, भीष्मपर्वणि, सभापर्वणि)

३. कृषकेन ताडितं वृषभं दृष्ट्वा का रुरोद ?

(लक्ष्मीः, सुरसा, सुरभिः)

४. कृषकः दुर्बलं वृषभं केन अताडयत् ?

(तोदनेन, दण्डेन, पाशेन)

५. अयि शुभे ! किमेवं रोदिषि ? कस्य वचनमिदम् ?

(असुराधिपस्य, सुराधिपस्य, नराधिपस्य)

६. दीनवत्सला जननी इति पाठभागः कस्मिन् ग्रन्थे अन्तर्भवति ?

(भागवते, रामायणे, महाभारते)

७. खिन्ना सुरभिः केन समाश्वासिता ?

(वायुना, व्यासेन, वासवेन)

८. वृषभः इत्यस्य समानार्थकं पदं किम्?

(गजः, बलीवर्दः, गर्दभः)

९. दुर्योधनकृतं पाण्डवद्रोहं पश्यन् व्यासः कम् उपेतवान् ?

(पाण्डुम्, द्रोणम्, धृतराष्ट्रम्)

2. क्रियापदानां पट्टिकां पूरयतु।

लङ्	लद्	लोट्
अताडयत्	ताडयति	ताडयतु
	पृच्छति	
असान्त्वयत्		
		गच्छतु
अनयत्		
	भवति	

3. पदच्छेदः।

कुर्वन्नासीत् - कुर्वन् + आसीत् ।

वदन्नासीत् - _____ + _____

गच्छन्नसीत् - _____ + _____

सहजैव - सहजा + एव।

तथैव - _____ + _____

वृथैव - _____ + _____

नोत्थितः - न + उत्थितः।

नोचितः - _____ + _____

4. यथोचितं योजयत

कृषकः   बलीवर्दः

वृषभः   लाङ्गलम्

तोदनम्   कृषीवलः

हलम्   अमराः

सुराः   प्राजनम्

यथोचितं योजयत

वासवः   सुतः

पुत्रः   चक्षुः

कृपा   माता

जननी   दयानुकम्पा

नेत्रम्   इन्द्रः

5. अधोदत्तेषु शानजन्तरूपाणि विवच्य पट्टिकां रचयतु

		शानजन्तरूपाणि
पठन्	वन्दमानः	
जल्पमानः	कम्पमानः	
ताडयन्	गम्यमानः	
रुदन्	प्रेरयन्	

6 अधोदत्तेषु शतृ - शानजन्तरूपाणि विविच्य पट्टिकां रचयतु ।

नुद्यमानः	पचन्	पचमानः	गच्छन्
कम्पमानः	ताडयन्,		
पठन्	वन्दमानः	जल्पमानः	गम्यमानः
रुदन्	प्रेरयन्		

शत्रन्तम्	शानजन्तम्

7. अधोदत्तं वाक्यं पठित्वा शतृशानजन्तौ विविच्य लिखत ।

अविद्यायां वर्तमानः नरः स्वयं पण्डितः इति विचिन्तयन् भवति ।

शत्रन्तम् - .....

शानजन्तम् - .....

विद्यालये वर्तमानः छात्रः सम्यक् पठन् परीक्षां लिखति

शत्रन्तम् - .....

शानजन्तम् - .....

.....

8. उदाहरणानुसारं विग्रवाक्यं लिखत।

उदा – तरुमहिमा - तरोः महिमा।

गुरुमहिमा -----

उदा - सुराधिपः - सुराणाम् अधिपः

नराधिपः -----

9. संभाषणं पूरयत ।

(अधिकवात्सल्यं, किमर्थं, दुःखं, देवेन्द्र, ताडयति)

देवेन्द्रः - अये वत्से! _____ विलपति ?

सुरभिः - भो _____ ! | मम पुत्रस्य दैन्यतां दृष्ट्वा
विलपामि।

- देवेन्द्रः - पुत्रस्य किमभवत् ?
- सुरभिः - दुर्बलं मम पुत्रं कृषकः _____
- देवेन्द्रः - सहस्राधिकपुत्रवती भवती किमर्थम् अस्मिन् पुत्रे
_____ प्रकटयति।
- सुरभिः - दुर्बले सुते अधिकवात्सल्यं मातृसहजमेव।
- देवेन्द्रः - _____ मास्तु । सर्वं शुभं जायेत ।

10. अधोदत्तवाक्येषु सम्बोधनारूपाणि चित्वा लिखतु

भो वासव ! मम पुत्रस्य अवस्थां पश्यतु

हे वत्स ! अत्र आगच्छ ।

अयि शुभे ! किमेवं रोदिषि ?

11. उदाहरणानुसारं यद्यपि- तथापि उपयुज्य वाक्यानि परिवर्तयतु –

उदा - शरीरेण दुर्बलः । मनसा शक्तः भवति ।

यद्यपि शरीरेण दुर्बलः तथापि मनसा शक्तः भवति ।

1. पुस्तकम् अतिमनोहरम् । मूल्यं तु तुच्छम्।

.....

.....

2. वर्षाकालः समागतः । अतिवृष्टिः नास्ति ।

3. राजुः यथासमयं बस्निस्थानं गतः । बस् यानं न लब्धवान् ।

4. रोगी औषधम् अपिबत् । रोगशमनं नाभवत् ।

5. वाहनम् अस्ति । जनाः नासन् ।

पाठः २

१. कोष्कात् समुचितमुत्तरं निर्धार्य लिखत ।

१. सुरभिः
२. वनपर्वणि
३. सुरभिः
४. तोदनेन
५. सुराधिपस्य
६. महाभारते
७. वासवेन
८. बलीवर्दः
९. धृतराष्ट्रम्

२. क्रियापदानां पट्टिकां पूरयतु।

लङ्	लट्	लोट्

अपृच्छत्

पृच्छति

पृच्छतु

असान्त्वयत्

सान्त्वयति

सान्त्वयतु

अगच्छत्

गच्छति

गच्छतु

अनयत्

नयति

नयतु

अभवत्

भवति

भवतु

3. पदच्छेदः।

वदन् + आसीत्

गच्छन् + आसीत्

तथा + एव

वृथा + एव

न + उचितः

4. यथोचितं योजयत

कृषकः कृषीवलः

वृषभः बलीवर्दः

तोदनम् प्राजनम्

हलम् लाङ्गलम्

सुराः अमरा

यथोचितं योजयत

वासवः इन्द्रः

पुत्रः सुतः

कृपा दयानुकम्पा

जननी माता

नेत्रम् चक्षु

5. शानजन्तरूपाणि

वन्दमानः, जल्पमानः, कम्पमानः, गम्यमानः

6 अधोदत्तेषु शत्रृ - शानजन्तरूपाणि विविच्य पट्टिकां रचयतु ।

शत्रन्तम्   शानजन्तम्

पचन्   नुद्यमानः

ताडयन्   पचमानः

पठन्   कम्पमानः

रुदन्   वन्दमानः

प्रेरयन्   जल्पमानः

गम्यमानः

अधोदत्तवाक्ये पठित्वा शत्रृशानजन्तौ विविच्य लिखत।

शत्रन्तम् -विचिन्तयन्

शानजन्तम् -वर्तमानः।

शत्रन्तम् - पठन्

शानजन्तम् -वर्तमानः।

उदाहरणानुसारम् विग्रहवाक्यानि लिखत।

गुरोः महिमा।

नराणाम् अधिपः।

सम्भाषणं पूर्यत -

किमर्थम्

देवेन्द्र

ताडयति

अधिकवात्सल्यम्

दुःखम्

अधोदत्तवाक्येभ्यः सम्बोधनारूपाणि चित्वा लिखत।

भो वासव।

हे वत्स।

अयि शुभे।

उदाहरणानुसारं यद्यपि - तथापि उपयुज्य वाक्यानि परिवर्तयतु।

१. यद्यपि पुस्तकम् अतिमनोहरं तथापि मूल्यं तु तुच्छम्।

२. यद्यपि वर्षाकालः समागतः तथापि अतिवृष्टिः नास्ति।

३. यद्यपि राजुः यथासमयं वस् निस्थानं गतः तथापि बस् यानं न लब्धवान्।

४. यद्यपि रोगी औषधम् अपिबत् तथापि रोगशमनं नाभवत्।

५. यद्यपि वाहनम् अस्ति तथापि जनाः नासन्।

पाठः ३

मधुमान् नो वनस्पतिः

१. उत्तरं लिखत

१. वृक्षायुर्वेदस्य कर्ता कः?
२. सुरपालेन विरचितः ग्रन्थः कः ?
३. सस्यानि कतिधा विभक्तानि?
४. को नाम वृक्षः?
५. वनस्पतिः कः?
६. वीरुत् नाम किम्?
७. ओषधिः कः?
८. वृक्षायुर्वेदे कति अध्यायाः सन्ति?
९. आम्रः कस्य सस्यस्य उदाहरणं भवति ?
१०. फलपाकान्ता किं भवति ?
- ११ वनस्पतेः एकम् उदाहरणं लिखतु ।
- १२ वीरुधः एकम् उदाहरणं लिखतु।
१३. व्रीहिः कस्य सस्यविभागस्य उदाहरणं भवति ?

२. पूरयत

१. वृक्षायुर्वेदस्य कर्ता ----- |
२. फलपाकान्ता भवति ----- |

३. वृक्षस्योदाहरणं भवति -----
४. प्रतानैः प्रसारिता भवति -----
५. यस्मिन् फलात्पूर्वं पुष्पाणि स्पष्टं दृश्यन्ते तत्
----- भवति।
६. सुरपालेन विरचितः ग्रन्थः ----- भवति ।
७. वीरुधः उदाहरणं -----
८. ----- वनस्पतिः।
९. यत्र फलात्पूर्वं पुष्पाणि स्पष्टं न दृश्यन्ते तत् भवति
-----
१०. पनसः -----उदाहरणं भवति ।

३. उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत ।

१. वृक्षायुर्वेदस्य कर्ता भवति -----।
(व्यासः, वाल्मीकिः, सुरपालः)
  २. सुरपालेन विरचितः ग्रन्थः भवति -----।
(वृक्षायुर्वेदः, रघुवंशः, कर्णभारम्)
  ३. अधोदत्तेभ्यः वीरुधः उदाहरणं भवति ?
(कदली, द्राक्षा, पनसः)
४. प्रतानैः प्रसारिता भवति ?
(ओषधिः, वीरुत्, वनस्पतिः)
५. ओषधिः भवति ?
(कदली, कूशमाण्डः, आम्रः)
६. सस्यानि प्रमुखतया कतिधा भवन्ति?
(चतुर्धा, पञ्चधा, द्विधा)

7. वनस्पते: उदाहरणं लिखत?

(कदली, पनसः, आम्रः)

8. फलात्पूर्वं पुष्पाणि स्पष्टं दृश्यते तत् -----।

(वनस्पतिः, वीरुत्, वृक्षः)

9. वृक्षस्य उदाहरणं भवति -----।

(आम्रम्, पनसः, कदली)

10. फलपाकान्ता भवति -----।

(ओषधिः, वीरुत्, वनस्पतिः)

11. द्राक्षा कस्य उदाहरणं भवति?

(वनस्पते: ओषधे:, वीरुधः)

4. यथोचितं योजयत ।

क) वनस्पतिः आम्रः

वीरुत् कदली

वृक्षः पनसः

ओषधिः कूशमाण्डः

ख) वृक्षायुर्वेदः ओषधिः

गोतूमः कूशमाण्डः

विरुत् सुरपालः

ग) उदुम्बरः ओषधिः
पनसः विरुत्
द्राक्षा वृक्षः
ब्रीहिः वनस्पतिः

घ) वृक्षायुर्वेद विद्यमानः
सस्यभेदः गत्वा
क्तान्तम् सुरपालः
शानजन्तम् वनस्पतिः

5. समानपदानि योजयत

वृक्षः - आशयः
उक्तिः - धात्रिका
अभिप्रायः - वचः
आमलकी - द्रुमः

6. उदाहरणानुसारं पदच्छेदं लिखत

सम्पन्नेऽस्मिन् - सम्पन्ने + अस्मिन्
दुर्बलेऽस्मिन् - .....
प्रसिद्धोऽस्ति - प्रसिद्धः + अस्ति
विरुद्धोऽस्ति - .....

ओषधिश्च	-	ओषधिः+ च
भूपतिश्च	-	.....
उक्तिरियम्	-	उक्तिः+ इयम्
शक्तिरियम्	-	.....

6 . सोदाहरणं विशदयत

१. वृक्षः
२. वनस्पतिः
३. वीरुत्
४. ओषधिः
५. वृक्षायुर्वेदः
६. सस्यभेदाः

7. विशदयत

सस्यभेदान् सोदाहरणं विशदयत।

8. वृक्षभेदान् सूचनानुसारं पूरयत

सस्यानि प्रमुखतया ----- विभक्तानि ।
-----, ----- ओषधिः विरुत् इति ।
अव्यक्तपुष्पः -----, -----
वृक्षाः, ----- वनस्पतयः । कुशमाण्डादयः वीरुतः ।
व्रीह्यादयः ..... ।

9. वृक्षः, वनस्पतिः, वीरुत्, ओषधिः इति क्रमेण पढ़िकां पूरयत

कदली, पनसः, पूरा:, अश्वत्थः, इक्षुः, आम्रः,
कर्कटि, नालिकेरः,
ब्रीहिः, उतुम्बरः, कृशमाण्डः, द्राक्षा, यावनालः,
गोधूमः

वृक्षः	वनस्पतिः	वीरुत्	ओषधिः

9. प्रादेशिकभाषायां लिखत

सस्यानि सर्वाणि प्रमुखतया वृक्षः, वनस्पतिः, वीरुत्, ओषधिः इति भेदेन चतुर्धा विभक्तानि। यस्मिन् फलात्पूर्वं पुष्पाणि स्पष्टं दृश्यन्ते स वृक्षः इति कथ्यते। अव्यक्तपुष्पं यत् फलति तद् एव वनस्पतिः। प्रतानैः प्रसारिता वीरुत्। फलपाकान्ता ओषधिश्च। आम्रजम्बवादयः वृक्षाः, पनसोदुम्बरादयः वनस्पतयः, कृशमाण्डकर्कटचादयः वीरुधः, ब्रीहिगोधूमादयः ओषध्यश्चेति प्रसिद्धाः।

पाठः ३

मधुमान् नो वनस्पतिः

१. उत्तरंलिखत

१. सुरपालः।
२. वृक्षायुर्वदः।
३. चतुर्था।
४. यस्मिन् फलात् पूर्वं पुष्पाणि स्पष्टं दृश्यन्ते सः वृक्षः।
५. अवक्तुपुष्पः वनस्पतिः।
६. प्रतानैः प्रसारिता।
७. फलपाकान्तः।
८. १३
९. वृक्षस्य।
१०. ओषधिः।
- ११ पनसः।
- १२ कर्कटी।
१३. ओषधिः।

२. पूरयत

१. सुरपालः।
२. ओषधिः।
३. आम्रः।
४. वीरुत्।

५. वृक्षः।

६. वृक्षायुर्वेदः।

७. कर्कटी।

८. अव्यक्तपुष्पः।

९. वनस्पतिः।

१०. वनस्पतिः।

३. उचितम् उत्तरं चित्वा लिखता।

१. सुरपालः

२. वृक्षायुर्वेदः

३. द्राक्षा

४. वीरुत्

५. कदली

६. चतुर्थी

७. पनसः

८. वृक्षः

९. १०. आम्रः

१०. ओषधिः

११. वीरुत्

४. यथोचितं योजयत ।

क) वनस्पतिः - पनसः

वीरुत् - कूशमाण्डः

वृक्षः - आम्रः

ओषधिः - कदली

ख)	वृक्षायुर्वेदः	-	सुरपालः
	गोतूमः	-	ओषधिः
	विरुत्	-	कुशमाण्डः
ग)	उदुम्बरः	-	वनस्पतिः
	जम्बू	-	वृक्षः
	द्राक्षा	-	विरुत्
	ब्रीहिः	-	ओषधिः
घ)	वृक्षायुर्वेद	-	सुरपालः
	सस्यभेदः	-	वनस्पतिः
	क्तान्तम्	-	गत्वा
	शानजन्तम्	-	विद्यमानः

5. समानपदनियोजयत

वृक्षः	-	द्रूमः
उक्तिः	-	वचः
अभिप्रायः	-	आशयः
आमलकी	-	धात्रिका

6. उदाहरणानुसारं पदच्छेदं लिखत

दुर्बलेऽस्मिन्	-	दुर्बले + अस्मिन्
विरुद्धोऽस्ति	-	विरुद्धः + अस्ति
भूपतिश्च	-	भूपतिः + च
शक्तिरियम्	-	शक्तिः + इयम्

6 . सोदाहरणं विशदयत

१. वृक्षः

२. वनस्पतिः

३. वीरुत्

४. ओषधिः

५. वृक्षायुर्वेदः

६. सस्यभेदाः

7. विशदयत

सस्यभेदान् सोदाहरणं विशदयत।

8. वृक्षभेदान् सूचनानुसारं पूरयत

सस्यानि प्रमुखतया ----- विभक्तानि | -----, -----
ओषधिः विरुत् इति । अव्यक्तपुष्पः -----, ----- वृक्षाः,
----- वनस्पतयः । कुशमाण्डादयः वीरुतः । ब्रीह्यादयः ..... ।

9. वृक्षः, वनस्पतिः, वीरुत्, ओषधिः: इति क्रमेण पट्टिका पूरयत

कदली, पनसः, पूगः, अश्वत्थः, इक्षुः, आम्रः, कर्कटि, नालिकेरः,
ब्रीहिः, उदुम्बरः, कृशमाण्डः, द्राक्षा, यावानालः, गोथूमः

वृक्षः	वनस्पतिः	वीरुत्	ओषधिः

9. प्रादेशिकभाषायां लिखत

सस्यानि सर्वाणि प्रमुखतया वृक्षः, वनस्पतिः, वीरुत्, ओषधिः इति भेदेन चतुर्धा विभक्तानि। यस्मिन् फलात्पूर्व पुष्पाणि स्पष्टं दृश्यन्ते स वृक्षः इति कथ्यते। अव्यक्तपुष्पः यः फलति स एव वनस्पतिः। प्रतानैः प्रसारिता वीरुत् फलपाकान्ता ओषधिश्च। आम्रजम्बादयः वृक्षः, पनसोदुम्बरादयः वनस्पतयः, कूशमाण्डकर्कट्यादयः वीरुधः, व्रीहिगोधूमादयः ओषध्यश्चेति प्रसिद्धाः।

पाठः 4

कनकधारा

१. उत्तरं लिखत

१. अद्वैतचिन्ताप्रतिष्ठापकः कः ?
- २ . श्रीशङ्कराचार्यस्य जन्म कुत्र अभवत् ?
- ३ . शङ्करदिग्विजयम् नामकग्रन्थस्य कर्ता कः ?
- ४ . कनकधारा नामकपाठः कस्मात् ग्रन्थात् स्वीकृतः ?
- ५ . गुरुकुले भिक्षार्थमटन् शङ्करः कस्य गृहं प्राविवेश ?
- ६ . ब्राह्मणस्य दारिद्र्यनिवृत्तये शङ्करः किं कृतवान् ?
- ७ . शङ्करदिग्विजयं कस्मिन् काव्यविभागे अन्तर्भवति ?
- ८ . शङ्करः कैः सह भिक्षार्थम् अगच्छत् ?
- ९ . शङ्करः भिक्षार्थं कस्य भवनम् अगच्छत् ?
- १० . आदरेण सह इत्यस्य एकं पदं किम् ?
- ११ . "भवादृशेषु वरिवस्यां प्रतिपादयन्ति ते कृतिनः।" कस्य वचनम्?

१२. गृहिणी वटवे भैक्ष्यं वितरीतुं न शक्नोति स्म। कारणं किम् ?

१३. गृहिणी व्रतीन्दवे किं प्रददौ ?

१४. कस्याः वचनं निशम्य शङ्करः दयार्दधीः अभवत् ?

१५. मुरभित्कुटुम्बिनी का ?

१६. कमला ब्राह्मणभवनं कैः अपूरयत् ?

१७. शङ्करः कस्य निवेशम् अमरस्पृहणीयसम्पदम् अकरोत् ?

१८. शङ्करः कस्य सविधे शास्त्रवराणि अशिक्षत ?

१९. मुरभित् कः ?

२०. भारतीयसंस्कृतेः निदानभूतानि कानि ?

पूरयत

१. ----- भारतीयसंस्कृतेः निदानभूतानि भवन्ति।

२. शङ्करदिग्विजयाख्यस्य काव्यस्य कर्ता ----- अस्ति।

३. श्रीशङ्कराचार्यः ----- चिन्ताप्रतिष्ठापकः भवति।

४. श्री शङ्करस्य चरितम् उपवर्णितं महाकाव्यं -----

स्ते।

५. श्रीशङ्करः ----- प्रतिगृहम् अटन्नासीत्।

६. ब्राह्मणस्य दारिद्र्यनिवृत्तये शङ्करः-----स्तौति स्म

७. भवादृशेषु वरिवस्यां प्रतिपादयन्ति ते -----।

८. अकिञ्चनन्त्वतः वटवे ----वितरीतुं गृहिणी न शक्नोति

९. ब्राह्मणपत्नी व्रतीन्दवे-----प्रददौ।

१०. कमला तद्ववनं----- अपूरयत्।

३. उदाहरणानुसारं पदच्छेदं लिखत

उदा - तेन + एव - तेनैव

१. स्तवेन + एकेन - -----

२. बालेन + एवम् - -----

३. करेण + एवम् - -----

४. मुनिना + एवम् - -----

उदा - वाक् + इयम् - वागियम्

१. धिक् + इदम् - -----

उदा - तौ + अपि - तावपि

१. प्रददौ + आमलकम् - -----

२. बिडालौ + अपि - -----

4. उदाहरणानुसारं विग्रहं लिखत

उदा - आदरेण सह सादरम्।

१. सन्तोषेण सह - -----

२. कुटुम्बेन सह - -----

उदा - स्वभावेन हीनः स्वभावहीनः।

१. धनेन हीनः - -----

२. विश्वासेन हीनः - -----

5. क्षोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत

स हि जातु गुरोः कुले वसन्

सवयोभिः सह भैक्यलिप्स्या ।

भगवान् भवनं द्विजन्मनो

धनहीनस्य विवेश कस्यचित् ॥

१. अस्मिन् क्षोके क्रियापदं किम् ?

२. धनहीनः कः?

३. शङ्करः कुत्र वसति स्म ?

४. शङ्करः कुत्र विवेश ?

तमवोचत तत्र सादरं
 वटुवर्य गृहिणः कुटुम्बिनी ।
 कृतिनो हि भवादृशेषु ये
 वरिवस्यां प्रतिपादयन्ति ते ॥

१. कुटुम्बिनी कम् अवोचत ?
२. आदरेण सह इत्यस्य एकं पदं किम् ?
३. गृहिणी इत्यर्थकं पदं किम् ?
४. श्लोके क्रियापदं किम् ?

विधिना खलु वञ्चिता वयं वितरीतुं वटवे न शक्नुमः।

अपि भैक्ष्यमकिञ्चनत्वतो धिगिदं जन्म निरर्थकं गतम् ॥

१. विधिना वञ्चिताः। के ?
२. वटवे भैक्ष्यं वितरीतुं न शक्नुमः। कुतः ?
३. धिगिदम् इत्यस्य पदच्छेदः कथम् ?
४. श्लोके तुमुन्नन्तं पदं किम् ?

इति दीनमुदीरयन्त्यसौ
 प्रददावामलकं व्रतीन्दवे।
 करुणं वचनं निशम्य सो-
 प्यभवज्ञाननिधिर्दयाद्र्घीः॥

१. कुटुम्बिनी व्रतीन्दवे किं प्रददौ ?
२. करुणं वचनं निशम्य सः कीदृशः अभवत् ?
३. आमलकं कस्मै प्रददौ ?
४. श्लोके ल्यबन्तं पदं किम् ?

स मुनिर्मुरभित्कुटुम्बिनीं
 पदचित्रैर्नवनीतकोमलैः।
 मधुरैरुपतस्थिवांस्तवै-
 द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये॥

१. मुरभित् कः ?
२. शङ्करः किमर्थं लक्ष्मीम् उपतस्थिवान् ?
३. मुरभित्कुटुम्बिनी का ?
४. स मुनिः इत्यस्य पदच्छेदः कः ?

अमुना वचनेन तोषिता

कमला तद्वनं समन्ततः।

कनकामलकैरपूरय-

ज्ञनताया हृदयं च विस्मयैः॥

१. अस्मिन् श्लोके क्रियापदं किम् ?

२. लक्ष्मीः कथं तोषिता ?

३. तस्याः भवनम् इत्यस्य एकं पदं किम् ?

४. श्लोकात् एकम् अव्ययपदं चित्वा लिखत ।

अमरस्पृहणीयसम्पदं

द्विजवर्यस्य निवेशमात्मवान् ।

स विधाय यथापुरं गुरोः

सविधे शास्त्रवराण्यशिक्षत ॥

१. श्लोके गृहम् इत्यर्थकं पदं किम् ?

२. श्लोके क्रियापदं किम् ?

३. एकं ल्यबन्तं पदं चित्वा लिखत ।

४. शङ्करः कुत्र शास्त्रवराणि अशिक्षत ?

6. श्लोकं पठित्वा अन्वयं पूरयत

स मुनिर्मुरभित्कुटुम्बिनीं

पदचित्रैर्नवनीतकोमलैः ।

मधुरैरुपतस्थिवांस्तवै-

द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ॥

स मुनिः मुरभित्कुटुम्बिनीं ----- पदचित्रैः

----- स्तवैः ----- उपतस्थिवान् ।

इति दीनमुदीरयन्त्यसौ

प्रददावामलकं व्रतीन्दवे ।

करुणं वचनं निशम्य सो-

प्यभवज्ञाननिधिर्दयाद्र्घीः ॥

इति दीनम् उदीरयन्ती ----- व्रतीन्दवे -----

प्रददौ । ज्ञाननिधिः अपि सः ----- वचनं दयाद्र्घीः

अभवत् ।

स हि जातु गुरोःकुले वसन्

सवयोभिः सह भैक्ष्यलिप्सया ।

भगवान् भवनं द्विजन्मनो

धनहीनस्य विवेश कस्यचित् ॥

गुरोः कुले वसन् सः ----- भैक्ष्यलिप्सया

----- सह जातु कस्यचित् -----

द्विजन्मनः भवनं विवेश ।

7. शङ्करः कोमलवचनैः स्तवैः लक्ष्मीम् उपासितवान् इत्याशयप्रतिपादकं श्लोकं चित्वा लिखत

1. अमुना वचनेन तोषिता

कमला तद्वचनं समन्ततः ।

कनकामलकैरपूरय-

जनताया हृदयं च विस्मयैः ॥

2. स मुनिर्मुरभित्कुटुम्बिनीं

पदचित्रैर्नवनीतकोमलैः ।

मध्यरैरुपतस्थिवांस्तवै-

द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ॥

उत्तराणि

उत्तरं लिखत

१. शङ्कुराचार्यः
२. केरलेषु कालट्याम् ।
३. माधवविद्यारण्यस्वामिनः ।
४. शङ्कुरदिग्विजयनामकग्रन्थात् ।
५. एकस्य दरिद्रब्राह्मणस्य ।
६. लक्ष्मीदेविम् उपतस्थिवान् ।
७. महाकाव्यविभागे ।
८. सहपाठिभिः सह ।
९. दरिद्रब्राह्मणस्य ।
१०. सादरम् ।
११. ब्राह्मणपत्त्याः ।
१२. दारिद्र्यात् ।
१३. शुष्कम् आमलकम् ।
१४. ब्राह्मणकुटुम्बिन्याः ।
१५. लक्ष्मीः ।
१६. कनकामलकैः ।
१७. ब्राह्मणस्य ।
१८. गुरोः ।
१९. महाविष्णुः (श्रीकृष्णः) ।
२०. वेदाः ।

पूरयत

१. वेदेतिहासपुराणादीनि ।
२. माधवविद्यारण्यस्वामिनः ।
३. अद्वैतचिन्ताप्रतिष्ठापकः ।

४. शङ्करदिग्विजयम् ।

५. भिक्षार्थम् ।

६. लक्ष्मीम् ।

७. ब्राह्मणपत्न्याः ।

८. भैक्ष्यम् ।

९. कृतिनः ।

१०. कनकामलकैः ।

उदाहरणानुसारं पदच्छेदं लिखत ।

१. स्तवेनैकेन ।

२. बालेनैवम् ।

३. करेणैवम् ।

४. मुनिनैवम् ।

५. धिगिदम् ।

६. प्रददावामलकम् ।

७. बिडालावपि ।

उदाहरणानुसारम् विग्रहं लिखत

१. ससन्तोषम् ।

२. सकुटुम्बम् ।

३. धनहीनः ।

४. विश्वासहीनः ।

श्लोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

स हि जातु. . . . . ||

१. विवेश ।

२. ब्राह्मणः ॥(द्विजः)

३. गुरुकुले ।

४. धनहीनस्य द्विजस्य भवनम् ।

तमवोचत. . . . . ||

९. वटुवर्यम् (शङ्करम्)

२. सादरम् ।
 ३. कुटुम्बिनी ।
 ४. अवोचत् । (प्रतिपादयन्ति ।)
 विधिना खलु. . . . . ॥
१. वयम् (ब्राह्मणः, पत्नी च)
 २. दारिद्र्यात् ।
 ३. धिक् इदम् ।
 ४. वितरीतुम् ।
 इति दीनमुदीरय. . . . . ॥
१. आमलकम् ।
 २. ज्ञानदयार्दधीः ।
 ३. व्रतीन्दवे (शङ्कराय)
 ४. निशम्य ।
 स मुनिर्मुरभित्कुटुम्बिनी. . . . . ॥
१. महाविष्णुः (श्रीकृष्णः) ।
 २. द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ।
 ३. लक्ष्मीः
 ४. सः मुनिः ।
 अमुना वचनेन. . . . . ॥
१. अपूरयत् ।
 २. शङ्करस्य वचनेन ।
 ३. तद्भवनम् ।
 ४. च ।
 अमरस्पृहणीय. . . . . ॥
१. निवेशम् ।
 २. अशिक्षत् ।
 ३. विधाय
 ४. गुरोः सविधे ।

श्लोकं पठित्वा अन्वयं पूरयत ।

स मुनिर्मुर. . . . . ॥

स मुनिः मुरभित्कुटुम्बिनीं नवनीतकोमलैः पदचित्रैः मधुरैः स्तवैः द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये
उपतस्थिवान् ।

इति दीनमुदीरयन्त्यसौ. . . . . ॥

इति दीनम् उदीरयन्ती असौ व्रतीन्दवे आमलकं प्रददौ । ज्ञाननिधिः अपि सः करुणं वचनं निशम्य
दयाद्र्दधीः अभवत् ।

स हि जातु. . . . . ॥

गुरोः कुलेवसन् भैक्ष्यलिप्स्या सवयोभिः सह जातु कस्यचित् धनहीनस्य द्विजन्मनः भवनं विवेश हि ।

शङ्करः कोमलवचनैः स्तवैः लक्ष्मीम् उपासितवान् इत्याशयप्रतिपादकं श्लोकं चित्वा लिखत ।

स मुनिर्मुरभित्कुटुम्बिनी

पदचित्रैनवनीतकोमलैः ।

मधुरैरुपतस्थिवांस्तवै-

द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ॥

വയനാട് ജില്ലാ പദ്ധതിക്കുടം

ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം
(ധന്യർഹ) വയനാട്

പ്രക്കാരം 2021
പഠന പരിപോഷണ പരിപാടി
(പത്താം തരം)

ഉറുദു

തയ്യാറാക്കിയത് :
ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം
(ധന്യർഹ) വയനാട്
സുൽത്താൻ ബത്രെ

2021

'EXCELLENCE 2021' DEVELOPMENT TEAM

Dr. T. K. Abbas Ali (Principal, DIET Wayanad)

K. M. Sebastian (Senior Lecturer, CMDE, DIET Wayanad)

Academic coordinator - Excellence 2021

Faisal E. (Lecturer, CMDE, DIET Wayanad)

Abdul Salam K. (G.H.S. Achoor)

Haris K. (G.H.S. Kurumbala)

Samarudheen M. (S.N.S.H.S. Poothadi)

Cover Design : **Rajeevan N. T.** (G.H.S.S. Thariod)

SSLC EXAMINATION 2020 - 21

ഹോക്കേസ് എഴുതിയ പഠന സഹായി

വിഷയം : ഉർദു

SL NO	UNIT NAME	CHAPTERS
1	دل سے دل ملائیں	1 ستاتی ہے مفلسی نظم
		2 محنت رنگ لائی آپ بیتی
		3 کابلی والا کہانی
		4 غریبوں کا مسیحہ نظم
2	فطرت کا ساتھ دیں	1 کاغذ کی کشتی نظم
		2 یاد آرہی ہے بیانیہ
		3 کھجوری کے سائے میں کہانی
3	سونا آگائیں	1 مٹی کی سوندھی خوشبو گفتگو
		2 سوا سیر گیہوں کہانی
		3 نہ دھوپ سے پریشان مضمون

Unit : 1 دل سے دل ملائیں

پاتھا۔ کھانسی لے ہر بڑے پا اونچے کھاتی تھی مانوں کیکت ، پریسیتی ، کھنڈی ، اڑھوئے گیوں ، سانسوں رہا۔ تو کھانے کیلے ویسی مولہ کاں آئے یعنی دیکھاں ہر کھکھا ٹھیک ہوئے۔ اسے آئے یعنی دیکھاں ہوئے۔ کھانے ، سانسوں رہا ، ویسی مولہ ، اڑھوئے ، کھکھا ، لے لے گا۔ میکھا یعنی دیکھاں ہوئے۔

ایسے ہے ایسے میکھا یعنی دیکھاں ہوئے۔ اسے آئے یعنی دیکھاں ہوئے۔ ویسی مولہ کاں آئے یعنی دیکھاں ہوئے۔

1- ستاتی ہے مفلسی (نظم)

'ساتھا تھی' ہے یعنی دیکھاں ہوئے۔ اسے آئے یعنی دیکھاں ہوئے۔

لے لے گا۔ میکھا یعنی دیکھاں ہوئے۔ اسے آئے یعنی دیکھاں ہوئے۔

1 گروہ سے نامناسب لفظ چن کر لکھیے۔
(نظم ، غزل ، آپ بیتی ، نعت)

2 نظم 'ستاتی ہے مفلسی' کا موضوع کیا ہے؟
(امیری ، مفلسی ، کھنڈی باڑی)

3 مفلس کی کچھ نظر نہیں رہتی ہے آن پر
دیتا ہے اپنی جان ایک ایک نان پر
بچو، اس شعر میں لفظ 'نان' سے کیا مراد ہے۔?
(عزت ، محبت ، روٹی ، بیٹی)

4 پیاسا تمام روز بھاتی ہے مفلسی
بھوکا تمام رات سلاتی ہے مفلسی

(A) پچو، اس شعر کا شاعر کون ہے؟
(B) اس شعر میں شاعر مفلسی کے بارے میں کیا کہنا چاہتا ہے؟ شعر کا مفہوم اپنے الفاظ میں لکھیے۔

⁵ اشاروں کی مدد سے نظیراً کبر آبادی کے بارے میں ایک سوانحی نوٹ تیار کیجیے۔

<u>نظیراً کبر آبادی</u>	
اصلی نام :	ولی محمد
پیدائش :	۱۸۷۲ء، دہلی
شهرت :	عوامی شاعر
مشہور نظمیں :	برسات، ہولی، دیوالی، روئی نامہ
انتقال :	۱۸۳۰ء آگرہ میں

⁶ عبارت غور سے پڑھیے۔ سوالوں کے جواب لکھیے۔

نظیراً کبر آبادی اردو کے مشہور شاعر تھے۔ وہ ۱۸۷۲ء کو دہلی میں پیدا ہوئے۔ ان کا اصلی نام ولی محمد تھا۔ ان کی شاعری میں ہندوستانی تہذیب کی جھلک ملتی ہے۔ برسات، ہولی، دیوالی، روئی نامہ، آدمی نامہ، بخارہ نامہ وغیرہ ان کی مشہور نظمیں ہیں۔ وہ نیچرل شاعری کے امام تھے۔ ۱۸۳۰ء میں آگرہ میں ان کا انتقال ہوا۔

- (a) نظیراً کبر آبادی کون تھے؟
- (b) نظیراً کبر آبادی کی پیدائش کہاں ہوئی؟
- (c) ان کا اصلی نام کیا تھا؟
- (d) ان کا مشہور نظمیں کے نام کیا کیا ہے؟

محنت رنگ لائی (آپ بتی) - 2

'ఎహాగురు రజు లావి' ఏను ఈ సాంబాధిక లక్షణి ఏను స్తుతివ్యాపక అనుమతిమానం వివరించుకొనాడు. త్వర్తు జోలి చెవుల్తు, ఇద్ద వీడ్యూకల్చిట్ జోల్మ్. చెవుల్తుమానం లక్షణి తగెలగ క్విక్యూబుం స్యూలస్టర్టివుల్తు, ఇకాలై పఠిసిచ్చుతు. ఇంట్ సాంబాధిక లక్షణి తగెలగ క్విక్యూబుం స్యూలస్టర్టివుల్తు, ఇకాలై పఠిసిచ్చుతు. ఇంట్ సాంబాధిక లక్షణి తగెలగ క్విక్యూబుం స్యూలస్టర్టివుల్తు, ఇకాలై పఠిసిచ్చుతు.

¹ یچے چند کرداروں کے نام دئے ہیں۔ ان میں سے 'محنت رنگ لائی' کے کرداروں کے نام چن کر لکھیے۔

(ساجن، منی، رحمت، لکشمی)

² جملے غور سے پڑھیے۔ مناسب حروف سے خانہ پورا کیجیے۔
(، کے، کی، میں، کو)

ایک دن شام ..... لکشمی اپنا کام ختم کر کے گھر..... طرف لوٹ رہی تھی۔
راستہ..... اس کی پڑوسن صابرہ دوڑتی ہوئی آئی اور بہت خوشی ..... ساتھ کہنے لگی۔

³ صحیح جملہ کو نہیں ہے؟ چن کر لکھیے۔

a) ساجن کا جگہ میں پڑھ رہا ہے۔

b) ساجن کا جگہ میں پڑھ رہے ہوں۔

c) ساجن کا جگہ میں پڑھ رہی ہے۔

d) ساجن کا جگہ میں پڑھ رہی ہیں۔

⁴ الطاف نے غریب ساجن کو نیا کپڑے دیکر مدد کیا۔
بچو، غریبوں کے لیے ہمیں کیا کیا کر سکتے ہیں؟۔ تین جملے لکھیے۔

⁵ ساجن اخبار والوں سے کہا کہ "میری ساری کامیابیوں کے حقدار صرف میری ماں ہے"۔
بچو، آپ ساجن سے ملے تو کیا کیا سوالات پوچھیں گے؟۔ چار سوالات تیار کیجیے۔

6 لکشمی اپنی کہانی کہنے لگی۔

میرا نام لکشمی ہے۔ میں گاؤں میں کھیت کے کنارے رہتی ہوں۔ ساجن اور مالتی میرے بچے ہیں۔.....

بچو، آپ بھی اپنے بارے میں ایک آپ بیتی تیار کیجیے۔

اردو کلب کا افتتاح

۱/ جانوری / ۲۰۲۱ء میں ۰۱ بجے

ٹاؤن ہال کلپٹا

صدارت

hart master (صدر پنچاہیت)

افتتاح

Sajn آئی۔ اے۔ ایس (ضلع کلیکٹر)

تہذیبی خطبہ

Gita bhai (وارڈ ممبر)

اطہار تشكیر

Hanafatme (اسکرٹری، اردو کلب)

تمام احباب سے جلسہ میں شرکت کی درخواست ہے۔

7

بچو، پوسٹر غور سے پڑھیے اور اشاروں کی مدد سے ایک اخباری رپورٹ تیار کیجیے۔
اشارے: عنوان، تاریخ، مقام، موضوع، اختصار

8

عبارت غور سے پڑھیے۔ اشاروں کی مدد سے چار سوالات تیار کیجیے۔

ایک دن کا واقعہ ہے جب ساجن اسکول میں پڑھ رہا تھا۔ اس دن شام کو وہ نئے کپڑے پہن کر اسکول سے لوٹ آیا۔ کیوں بیٹھے؟ آج یہ نئے کپڑے کہاں سے ملا؟
'امی، یہ میرے جگری دوست الطاف نے دیے ہیں'۔ بعد میں پہنہ چلا کہ اسکول کے سمینار میں ساجن نے حصہ لیا تھا۔ الطاف نے اس کو نئے کپڑے لا کر دیے تھے۔ کیوں کہ ساجن کے کپڑے پھٹے پرانے ہو گئے تھے۔

اشارے: (کون، کب، کیا، کہاں، کیوں)

5 آخر کابلی والا کلکتہ سے اپنا وطن اکا بول' واپس گیا۔ اب آجان کو دیکھ کر اس کی بیٹی دوڑ کر آئی اور لگے لگا کر پوچھی

بیٹی : اب آجان! اتنے سال آپ کہاں تھے؟

کابلی والا ..... : .....

بچو، کابلی والا اور بیٹی کی گفتگو آگے بڑھائیے۔

6 اشاروں کی مدد سے رابندر ناتھ ٹیگور کے بارے میں ایک سوانحی نوٹ تیار کیجیے۔

رابندر ناتھ ٹیگور

پیدائش	:	۱۸۶۱ء، کلکتہ میں

شهرت	:	شاعر، افسانہ نگار، ناول نگار، مکالمہ نگار

شعری مجموعہ	:	گیتا نجی

انتقال	:	۷ اگست ۱۹۴۱ء میں

7 آخر کابلی والا کلکتہ سے اکا بول' واپس گیا۔ منی کی یادیں اس کو ستاتی رہی۔ گھر پہنچ کروہ منی کے نام ایک خط لکھنے لگا۔

بچو، منی کے نام کابلی والا کا خط تیار کیجیے۔

غیریوں کا مسیحا (نظم) 4

ਗਰੀਬੀਆਂ ਦਾ ਇਸੀ ਹਾਥ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਵੀ ਇਹੋ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

ਅਤੇ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

1 نیچے چند نام دئے ہیں۔ انہیں مناسب خانوں میں لکھیے۔
(ندا فاضلی، نلسن منڈیلا، جاوید اختر، گاندھی جی)

فلمنی گیت کار	سماجی خدمت کار
.....	.....
.....	.....

2 بیماروں کے بستر پر سوتا تھا خدا اس کا
لاچاروں کے چہروں سے روتا تھا خدا اس کا
مدرس تریسا غریبوں اور لاچاروں کے لیے اپنی زندگی وقف کر دی ہے۔
بچو، مدرس تریسا کے بارے آپ کو اور کیا جانتے ہیں۔ نوٹ لکھیے۔

3 انسان کی خاطر جو بھگوان سے لڑتی تھی
وہ پیاسی زمینوں پر اتری تھی گھٹاؤں سی
(a) بچو، مدرس تریسا کے بارے میں لکھا ہوا اس شعر کا شاعر کون ہے؟
(b) اس شعر کا مفہوم اپنے الفاظ میں لکھیے۔

4 اشاروں کی مدد سے ندا فاضلی کے بارے میں ایک سوانحی نوٹ تیار کیجیے۔

ندا فاضلی
پیدائش : ۱۲ اکتوبر ۱۹۳۸ء، دہلی میں
شهرت : جدید شاعر، ناول نگار، فلمی گیت کار
اہم کارنامے : کھویا ہوا سال، خواب کے درمیان، دنیا میرے آگے
انتقال : ۸ فروری ۲۰۱۶ء کو ممبئی میں

5 علامہ اقبال، ندا فاضلی اور نظیر اکبر آبادی اردو کے مشہور شعرا ہیں۔ انہوں نے کی
نظمیں لکھی ہیں۔

بچو، آپ کا پسندیدہ کسی ایک شاعر کے بارے میں نوٹ لکھیے۔

- 6 اشعار غور سے پڑھیے۔ ان میں سے مدرسیا کے بارے میں لکھا ہوا شعر چن کر لکھیے۔
- (a) اشراف کو بناتی ہے اک آن میں فقیر
کیا کیا میں مفلسی کی خرابی کہوں نظیر
- (b) بیماروں کے بستر پر سوتا تھا خدا اس کا
لاچاروں کے چہروں سے روتا تھا خدا اس کا
- (c) نہ دنیا کا غم تھا نہ رشتؤں کا بندھن
بڑی خوب صورت تھی وہ زندگانی

7 خانہ 'الف' کو خانہ 'ب' سے ملا یئے۔

ب	الف
لکشمی	ستاتی ہے مفلسی
نظیراً کبر آبادی	غربیوں کا مسیحا
ندافاضلی	کابلی والا
را بندرناتھ ٹیکور	محنت رنگ لای

8 مناسب لفظ چن کر خانہ پورا کیجیے۔ (رحمت، ظفر علی، ساجن)

.....	آپ بیتی	محنت رنگ لای	(a)
.....	کہانی	کابلی والا	(b)

نمونہ شعر کا مفہوم

جب آدمی کے حال پہ آتی ہے مفلسی
کس کس طرح سے اس کو ستاتی ہے مفلسی

یہ شعر اردو کے عوامی شاعر نظیر اکبر آبادی کا لکھا ہوا ہے۔ یہ ان کی نظم استاتی ہے مفلسی سے لیا گیا ہے۔ اس نظم میں شاعر انسانی زندگی میں مفلسی کی وجہ سے ہونے والی مصیبتوں کے بارے میں بیان کیا گیا ہے۔

مفلسی مفلس کو ستاتی رہتی ہے۔ مفلس کو اچھا کھانا اور کپڑے نہیں ہوتا۔ دن بھر بھوک میں رہنا پڑتا ہے۔ ایک ہڈی کے ٹکڑے کے لیے آپس میں لڑنے والی کتوں کی طرح مفلس لوگ اپنی روٹی کے لیے لڑتے جھگڑتے ہیں۔ آج کل بھی انسان کا اصل مسئلہ مفلسی اور غربی ہی ہے۔

پسندیدہ کردار پر نوٹ

کابلی والا

میں اکابلی والا اکہانی کا کردار رحمت کو زیادہ پسندیدہ کرتا ہوں۔ کیوں کہ وہ ایک اچھا آدمی ہے۔ وہ محنتی آدمی ہے۔ وہ اپنا گھر سے بہت دور کلکتہ آ کر کام کرتا ہے۔ کابلی والا بچوں سے بہت پیار رکھتی ہے۔ وہ ہر وقت اپنی بیٹی کی ہاتھ کا نشان لگا ہوا کاغذ کرتے کی جیب میں رکھتا ہے۔ یہاں بچوں سے ان کی پیار و محبت دیکھ سکتا ہے۔

نمونہ اخباری رپورٹ

جھونپڑی میں آئی۔ اے۔ ایس کا جھلک

ارنا کلم: شہر میں جھاڑو لگانے والی لکشمی کا بیٹا ساجن ای اے ایس میں کامیاب ہوا۔ لکشمی گاؤں میں ایک جھونپڑی میں رہنے والی تھی۔ اپنے شوہر کی موت کے بعد شہر میں جھاڑو لگا کر زندگی بسر کرتی تھی۔ غربی کی حالت میں بھی اپنے بیٹے کی پڑھائی میں دھیان رکھتی تھی۔

کل ساجن کو مبارک باد دینے کے لیے ارنا کلم۔ لا بہر ری ہال میں تہنیتی جلسہ منعقد کیا گیا۔ جلسہ کا افتتاح جناب احمد جمال صاحب ایم۔ ایل۔ اے نے کیا۔ صدر پنچیست کمارن ماسٹر صدارت کی کرسی سجائی۔ وارڈ ممبر رمادیوی اور لا بہر ری سکرٹری جوزف وغیروں نے تہنیتی خطبہ کیا۔ ساجن نے اپنی جوابی تقریر میں کہا کہ میری کامیابی کے پیچے ماں اور میرے اساتزوں کی ہاتھ ہے۔

ندا فاضلی

ندا فاضلی کی پیدائش دہلی میں ہوئی۔ ان کا شمار جدید شعراء میں ہوتا ہے۔ ان کی شاعری کی زبان عام فہم اور آسان ہے۔ ندا فاضلی نے اپنے نظموں میں دور حاضر کے حالات کا بھی جائزہ لیا ہے۔ کھویا ہوا سال، آنکھ اور خواب کے درمیاں، دنیا میرے آگے وغیرہ ان کے اہم کارنامے ہیں۔ ۲۰۱۳ء میں انھیں 'پدم شری' ایوارڈ سے بھی نوازا گیا ہے۔ ۲۰۱۶ء میں ان کا انتقال ہوا۔

فطرت کا ساتھ دیں 2 : Unit

وہاں پر اسے بخوبی سمجھا جائے۔ اسے سمجھنے کا سب سے بخوبی طریقہ یہ ہے کہ اپنے اپنے کام میں اپنے اپنے کام کے لئے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔

'پیٹریٹ' کا ساتھ 'ڈے' کے ساتھ ہے اسے پر اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔

کاغذ کی کشتمی

سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔ اسے اپنے اپنے کام کا اپنے اپنے کام کا سچا سچا اداکار بنانے کا کام کرو۔

1 گیت 'کاغذ کی کشتمی' کا شاعر کون ہے؟

(علامہ اقبال، ند افاضلی، سدرشن فاخر)

2 'کاغذ کی کشتمی' نظم میں سدرشن فاخر کس بات کے بارے میں بیان کیا ہے۔

(جوانی، بڑھاپا، بچپن)

3 بچپن کا زمانہ کتنا پیارا ہے۔ بچپن کے بارے میں شاعروں نے کئی نظمیں لکھی ہوئی ہیں۔

بچو! بچپن کے بارے میں لکھی ہوئی کسی نظم کا ایک شعر لکھئے۔

4 سدرشن فاخر مشہور فلمی گیت کا کیا ہے۔

بچو، کسی دو فلمی گیت کا روں کے نام لکھئے؟

5 نہ دنیا کا غم تھانہ رشتہوں کا بندھن
برڑی خوب صورت تھی وہ زندہ گانی

اس شعر میں شاعر بچپن کے بارے میں اظہارے خیال کیا ہے۔ شاعر نے بچپن کے

6 بارے میں کیا کیا بیان کیا ہے۔ گیت کا مفہوم اپنے الفاظ میں لکھیے؟
 نظم 'اکاغذ کی کشتی' میں شاعر ندا فاضلی بچپن کی خوب صورتی دل کش انداز میں
 بیان کیا ہے۔

بچو، بچپن کا زمانہ آپ کو کیسا لگتا ہے؟ بچپن کے بارے میں ایک نوٹ لکھیے؟
 7 کھڑی دھوپ میں اپنے گھر سے نکنا وہ چڑیا وہ بلبل وہ تتنی کپڑنا
 وہ گڑیا کی شادی میں لڑنا جھگڑنا وہ جھولوں سے گرنا گر کے سنبھلنا
 (a) اس شعر کا شاعر کون ہے؟

(b) اس شعر میں چند چڑیوں کے نام آئے ہیں۔ چن کر لکھیے۔

(c) بچپن میں ہم کیا کیا کھیل کھلتے ہیں۔ چند کھیلوں کے نام لکھیے۔

8 اشاروں کی مدد سے سدشن فاخر کے بارے میں ایک سوانحی نوٹ تیار کبھی۔

سدشن فاخر

پیدائش	:	۱۹۳۲ء پنجاب میں
شهرت	:	گیت کار، غزل گلوگار، نظم نگار
مشہور گیت	:	ہم بھارتی ہیں
اتصال	:	۱۸ / فروری ۲۰۰۸ء جالندھر میں

9 اشعار غور سے پڑھیے۔ ان میں سے بچپن کے بارے میں لکھا ہوا چن کر لکھیے۔

(a) اشراف کو بناتی ہے اک آن میں فقیر
 کیا کیا میں مفلسی کی خرابی کہوں نظیر

(b) نہ دنیا کا غم تھا نہ رشتؤں کا بندھن
 بڑی خوب صورت تھی وہ زندگانی

(c) بیاروں کے بستر پر سوتا تھا خدا اس کا
 لاچاروں کے چہروں سے روتا تھا خدا اس کا

باد آرہی ہے (بیانیہ) - 2

سماں کو اپنی ہلکی ہلکی طبقے کے لئے اپنے نامے میں دیکھتے ہیں۔ ان میں گاؤں اور شہر کی خصوصیات الگ الگ خانوں میں لکھیے۔

1 پچو! یخے چند جملے دی گئی ہیں۔ ان میں گاؤں اور شہر کی خصوصیات الگ الگ خانوں میں لکھیے۔

ٹھنڈی ٹھنڈی ہوا نہیں آتی ہیں

ہر جگہ گندہ پانی ہوتا ہے
مٹی کی سوندھی خوشبو ملتی ہے
آسمان کو چھونے والی بڑی بڑی عمارتیں ہوتی ہیں۔

گاؤں	شہر
.....	.....
.....	.....

2 ظفر علی اپنا بیٹا عرفان کے ساتھ بیس سال کے بعد گاؤں واپس آیا۔ وہاں کا منظر بالکل بدل چکا تھا۔

پچو، ظفر علی کے گاؤں میں کیا کیا تبدیلیاں آئے ہیں۔ چار جملے لکھیے

3 ظفر علی کہتا ہے کہ آج کل ندی نالے کچرا ڈالنے کا جگہ بن گئے ہیں۔

پچو! ندی نالوں کی حفاظت کرنا ہمارا فرض ہے۔ ندی اور نالوں کی حفاظت کے لیے ہم کیا کر سکتے ہیں؟۔ چار جملے لکھیے۔

4 بیس سال کے بعد ظفر علی اپنا بیٹا عرفان کے ساتھ اپنے گاؤں واپس آیا۔ گاؤں کی بدی ہوئی صورت دیکھ کر ظفر علی حیران رہ گیا۔

عرفان : ابا جان! کیا یہ وہی گاؤں ہے جس کا ذکر آپ نے ہمیشہ کیا کرتے تھے؟

ابا جان : .....

پچو، عرفان اور ابا جان کی گفتگو آگے بڑھائیے۔

5

عبارت پڑھ کر اشاروں کی مدد سے چار سوالات تیار کیجیے۔

بیس سال کے بعد ظفر علی اپنے بیٹے عرفان کے ساتھ اپنے گاؤں لوٹ رہا تھا۔ عرفان کو بھی اپنے ابا جان کا گاؤں دیکھنے کا بڑا شوق تھا۔ اب اس گاؤں کا منظر بالکل بدل چکا تھا۔ مٹی کے کچے راستے اب پکی سڑکوں بدل گئے ہیں۔ چھوٹی چھوٹی دکانوں کی جگہ اب عالی شان عمارتیں نظر آ رہی ہیں۔

[کیا، کہاں، کون، کب، کیسے]

2- کھجوری کے سائے میں (کہانی)

ਯোগ্যস্ফুরিলে রাজাবৃত্তনেক কেঙ্কারণ অবলম্বনিক্ষেপনতিনি দেশী অবস্থাবৃত্ত নিয়মানুসূচিসহ উভয়ের মধ্যে প্রবেশ করে আবেদন করে উত্তীর্ণ করা হয়। একাত্তরে শান্তি প্রদান করা হয়। প্রতিটি উভয় পক্ষে এই শান্তি প্রদানের পূর্বে কোথাও কোথাও আবেদন করা হয়। একাত্তরে শান্তি প্রদান করা হয়। এই প্রক্রিয়াটি আবেদন করার পর একাত্তরে শান্তি প্রদান করা হয়।

1

جملے غور سے پڑھیے۔ مناسب حروف سے خانہ پورا کیجیے۔

پرانے زمانے.... بات ہے کہ ایک بار جودھپور.... راجانے اپنے شاہی محل... اور خوب صورت بنانے... فیصلہ کیا۔

[کا کی کے کو]

2

امر تادیوی کہتی ہے کہ "پیڑوں کی وجہ سے ہمارا گاؤں زندہ ہے"۔

پھو، اگر پیڑنہ ہو تو ہمارا حال کیا ہو گا؟۔ چار جملے لکھیے؟

3

راجا، سپاہی، امر تادیوی وغیرہ کھجوری کے سائے میں کہانی کے کردار ہیں۔

(a) آپ کے پسندیدہ کردار کے نام لکھیے۔

(b) پسندیدہ کردار کے بارے میں تین جملے لکھیے

4 کھجوری گاؤں میں امر تادیوی اور ان کی لڑکیاں پیڑ کا ٹنار و کھنے کی شش کی۔ آخر وہ سپاہیوں کا تلوار کا نشانہ بن گیا۔

بچو، پیڑ کا ٹنے کے خلاف کھجوری گاؤں میں ایک جلوس نکلنے والا ہے۔ اس کے لیے تین نعروہ تیار کیجیے؟

5 جنگل کی بربادی، آلودگی، غیر سائنسی شہر کاری وغیروں کی وجہ سے ہمارے حیاتیاتی نظام بگاڑتی جا رہی ہیں۔

بچو، اپنے علاقے کے حیاتیاتی نظام کی حفاظت کے لیے ہم کیا کیا کر سکتے ہیں؟۔ نوٹ لکھیے۔

6 خانہ "الف" کو خانہ "ب" سے ملائیے۔

ب	الف
نظیراً بکراً بادی	کاغذ کی کشتی
رابندرنا تھر ٹیکور	غربیوں کا مسیحیا
سدرشن فاخر	ستاتی ہے مفلسی
ندافا ضلی	کابلی والا

7 مناسب لفظ چن کر خانہ پورا کیجیے۔ (رحمت، ظفر علی، امر تادیوی)

.....	بیانیہ	یاد آ رہی ہے	a
.....	کہانی	کھجوری کے سائے میں	b

سونا اگائیں Unit : 3

'سے اگاہا علاج ہے۔' اسے ہلکا یعنی دلچسپی کا علاج کر دے اور اس کا تاثر اپنے بھائی کو بھی پہنچانے کا سعی کر دے۔

مٹی کی سوندی خشبو (گفتگو) ۱

کارکردگی کا وہ سب سے بڑا علاج ہے جو اپنے بھائی کو بھی مدد کر دے۔ اس کا نام 'سونا اگائیں' ہے۔ اس کا تاثر اپنے بھائی کو بھی پہنچانے کا سعی کر دے۔

1 گووند ایک محنتی کسان ہے۔ وہ بڑا پے میں بھی خوب محنت کرتے ہیں۔
بچو، آپ کو ان سے ملنے کا موقع ملا تو کیا کیا سوالات پوچھیں گے؟
تین سوالات تیار کیجئے۔

2 کسان گووند نے کہا کہ 'میں اب بھی تند رست ہوں۔ میں نے ابھی تک کسی ڈاکٹر سے علاج نہ کروایا اور نہ ہی دوالی۔'

بچو، گووند کی تند رستی کی وجہات کیا کیا ہوں گی؟ تین جملے لکھیے۔

3 اکسان لوگ اپنے لیے نہیں بلکہ ساری دنیا کے لیے محنت کرتے ہیں!
بچو، کسان کی محنت اور ملک میں ان کی اہمیت پر ایک نوٹ لکھیے؟

4 کھیت کا ناظراہ انجلی کو بہت پسند آیا۔ اس نے دیکھا دادا جان اپنے ننگے ہاتھوں سے گوبر کی کھاد پودوں کو دے رہے ہیں۔

انجلی : آپ کیا کر رہے ہیں؟

دادا جان : .....

بچو، انجلی اور دادا جان کی گفتگو آگے بڑھائیے۔

سواسیر گیہوں (کہانی) 2-

پاولہ سعید کتابوں کے نام دئے ہیں۔ ان میں کہانی نگاروں کے نام چن کر لکھتے ہیں۔ اس کتاب کا نام "سواسیر گیہوں" ہے۔ اس کتاب کا ایک خوب صورت کہانی ہے۔ (ندا فاصلی، رابندر ناتھ ٹیگور، نظیراً بکر آبادی، منتشر پریم چند)

1. یونچ چند ادیبوں کے نام دئے ہیں۔ ان میں کہانی نگاروں کے نام چن کر لکھتے ہیں۔

(ندا فاصلی، رابندر ناتھ ٹیگور، نظیراً بکر آبادی، منتشر پریم چند)

2. اسواسیر گیہوں پریم چند کا ایک خوب صورت کہانی ہے۔

(a) اس کہانی کے دو کرداروں کے نام لکھیے۔

(b) پسندیدہ ایک کردار کے بارے میں نوٹ لکھیے۔

3. اشاروں کی مدد سے پریم چند کے بارے میں ایک سوانحی نوٹ تیار کیجئے۔

<u>مشتری پریم چند</u>	
اصلی نام	: دھنپت رائے
پیدائش	: ۱۹۳۱ء جولائی ۱۸۸۰ء لمبی گاؤں میں
شهرت	: ناول نگار، افسانہ نگار، ڈرامہ نگار
مشہور ناول	: گودان، نرملاء، غبن
انتقال	: ۱۹۳۲ء میں

4. اسواسیر گیہوں افسانے میں کسان شکر کی مسائل سے گزرتے ہیں۔

بچو، آج کل کی کسان لوگوں کے مسائل کیا کیا ہیں۔ تین جملے لکھتے ہیں۔

نہ دھوپ سے پریشان (مضمون) - 3

رہیں رہے گوں مکھ اور انکھ لیکھوں اور بھی اور انکھ کا انتہا ویلے کوں مکھوں گا؛
تکھنے لالہ چڑھنے کا تکھیکا و سوتھا کو (مہا مہارہ کوئی نہیں کھوں گا) والدھر کوئی تھا
وہ کھوں گا۔

¹ مضمون 'نہ دھوپ سے پریشان' اس کی کھی ہوئی ہے؟
(عبد الحلیم شرر، سر سید احمد خان، مولوی عبد الحق)

² جملے غور سے پڑھیے۔ مناسب حروف سے خانہ پورا بھیجیے۔
اب انجلی اور اس.... ماں باپ.... کلکتہ لوٹنے.... وقت آگیا۔ جاتے وقت انجلی کے
ہاتھ... ایک پرانی کتاب دے کر دادا جان نے کہا۔ (میں - کا - کے - کو)

³ قوسین سے مناسب لفظ چن کر گروہ بھرئے۔
آپ بیتی، مضمون، کہانی

نہ دھوپ سے پریشان	عبد الحلیم شرر	.....
سواسیر گیہوں	مشی پریم چند	.....

⁴ آج کل ہمارے گاؤں اور شہر دن بدن بدلتے جا رہے ہیں۔
بچو، گاؤں یا شہر کے بارے میں چند جملے لکھیے۔

⁵ نیچے دیے ہوئے جملوں کو مناسب خانوں میں لکھئے۔
* چاروں طرف پیڑ پوڈے اور ہرے بھرے کھیت ہیں۔
* موڑ گاڑیوں اور کارخانوں کے دھویں سے ماحول آلود ہوتا ہے
* آب و ہوا صاف ستراء ہے
* آبادی زیادہ ہے

شہر	گاؤں
.....	.....
.....	.....

خانہ الف کو خانہ ب سے ملائیے۔

ب	الف
گوند	نہ دھوپ سے پریشان
کسان	سواسیر گیہوں
عبدالحکیم شرر	مٹی کی سوندی خوشبو
مشی پر یم چند	شنکر

7 عبارت غور سے پڑھئے اور سوالوں کے جواب لکھئے۔

عبدالحکیم شرر ۱۸۲۰ء میں لکھنؤ میں پیدا ہوئے۔ ناول نگاری میں انہوں نے خصوصی شہرت حاصل کی۔ اس کے علاوہ مختلف موضوعات پر مضمایں بھی لکھے۔ شرر کے مضمایں کے مجموعے آٹھ جلدیں میں شائع ہو چکے ہیں۔ ایام عرب، فردوس برین، ملک العزیز ور جینا وغیرہ ان کے مشہور ناول ہیں۔ انہوں نے ۱۹۲۶ء میں انتقال کیا۔

عبدالحکیم شرر کہاں پیدا ہوئے؟

عبدالحکیم شرر کے مضمایں کتنے جلدیں میں شائع کیے ہیں؟

عبدالحکیم شرر کے مشہور ناول کے نام کیا کیا ہیں؟

വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത്

ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം
(ഡയറ്റ്) വയനാട്

പ്രകാശനം 2021
പഠന പരിപോഷണ പരിപാടി
(പത്താം തരം)

അരബിക്

തയ്യാറാക്കിയത് :
ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം
(ഡയറ്റ്) വയനാട്
സുൽത്താൻ ബത്തേരി

2021

I اقرأ الفقرة وأجب عن الأسئلة.

إِدَاشِيرِيْ غُوفِنْدَنْ نَايِرِ

وُلِدَ فِي كُوتِيفُورَم (Kuttippuram) فِي مُقَاطِعَةِ مَلاَبِرْ ٢٣ كَائِنُونِ الْأَوَّلِ (ديسمبر) عَام ١٩٠٦ م. وَالْدُّهُ بِي. كِرِشْنَ كُرُبُو، وَالْدَّهُ كُنْجِي كُوتِي أَمَا، بَعْدَ دِرَاسَتِهِ الرَّسْمِيَّةِ اسْتَغْلَلَ فِي مَكْتَبِ مُحَامٍ. إِتَّبَعَ طَرِيقَ مَهَاتَمَا غَانِدِي وَشَارَكَ فِي حَرَكَةِ اسْتِقْلَالِ الْهِنْدِ. سَاهَمَ فِي نَشْرِ جَرِيدَةِ سُوَّانْثَرَ بَهَارَاتَمْ (Swathanthra Bharatham) حَصَلَ عَلَى جَائِزَةِ مَجْمَعِ الْأَدَبِ الْمَرْكَزِيِّ. اسْتَهَرَ بِلَقْبِ "شَاعِرُ الْقُوَّةِ". تُوْفِيَ فِي ١٦ أُكْتُوبَرِ سَنَةِ ١٩٧٤ م.

- (1) ما لقب اداشيري غوفندن ناير ؟
- (2) أين اشتغل اداشيري ؟
- (3) اسم جريدة .....
- (4) أي جائزة حصل عليه ؟
- (5) أين ولد اداشيري غوفندن ناير ؟

II صحق الآية.

- 1) ذهب عائشة إلى المدرسة.
- 2) الأولاد يلعب في الميدان.
- 3) سلم البنت على والده.
- 4) عامر ولد نشيطة.
- 5) جاء الولد مع والدها.

III اقرأ الفقرة الآتية وأنشئ منها ثلاثة أسئلة باستخدام من ، أين ، ماذا.

يَوْمًا كَانَ عَلَوِي يَعُودُ مَعَ زُمَلَائِهِ مِنَ الْمَدْرَسَةِ، وَدَخَلَ الْمَطْعَمَ لِتَنَاؤلِ الْوُجْبَةِ الْخَفِيفَةِ، جَاءَ إِلَيْهِ وَالْدُّهُ مُحْيِي الدِّينِ وَسَأَلَ مُتَظَاهِرًا بِالْغُضَبِ وَفِي يَدِهِ عُودٌ، مَنْ تُعْطِي الْمُؤْزَ وَتُطْعَمُهُ كُلَّ يَوْمٍ؟

الوحدة الثالثة

X وفق

B	A
والدة الأولاد الأيتام	إبراهيم
خادم المالكة	المالكة
صاحبة البستان	معتوق
شاب في الثلاثين	المرأة

1) ماذا على وجه الأم؟

2) كم أولاًدا في البيت؟

3) اكتب الألوان في السطور؟

4) اكتشف العدد في السطور؟

5) جمع الكلمة "ملبس"

6) كان ليلي بينهم .....

VII اقرأ التصريح واحتر السطر الموافق له.

1) فَمَرِنَا بَيْتٍ ضَعِيفٍ حَقِيرٍ، يَكَادُ أَنْ يَسْقُطَ.

2) أَوْقَفَتِنِي لَيْلَى وَأَسْرَعْتَ كَالظِّبَاءِ.

3) وَكُنْتُ مُضْطَرِّبًا وَمُتَشَكِّكًا فِي عِيَاهَا.

VIII أعد الوصف البصري.

• أحوال الأسرة الفقيرة

• حال الكوخ

IX اختار التصريحات الصحيحة من الآتية.

• كان التفاح و العنبر حامضا.

• لم يذق الحراس قط من فواكه البستان.

• عمل إبراهيم في البستان عاما.

• ترك إبراهيم مهنة الحراس

الأولاد : هاي ...تفاحة ، خبز ، عنب من أين يا ماما ... ؟

الوالدة : من حارس البستان.

الأولاد : جزاه الله خيرا... .

IV صل بين العمودين.

ب	أ
أنا لم أذق شيئاً من البستان	المراة
أطعمني ما أطعمنك الله	ابراهيم بن ادهم
واأسفاه على كنز ضائع	شقيق
لقد فاتك خير كثير	معتوق
طوال هذه المدة لم تذق شيئاً؟	الملكة

V اكتشف العدد من الآية.

﴿مَثُلُ الَّذِينَ ينفقونْ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمْثُلُ حَبَّةِ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سَبْلَةِ مَائَةٍ﴾

﴿حَبَّةٌ وَاللَّهُ يَضَعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيهِمْ﴾

VI اقرأ السطور وأجب عن الأسئلة الآتية.

فِي وَجْهِهِمَا أَثْرُ الْبَكَاءِ	فَرَأَيْتُ أَمَا بَسَادِيَا
صُفْرًا عَجَافًا أَشْقِيَا	وَرَأَيْتُ لَوْدَا سَيْعَةَ
خَمْرًا مُحَاجِرَ كَالْدُجَى	سَوْدَ الْمَلَائِكَ كَالْدُجَى
مَلَكَ شَكَفَلَ بِالْعَزَاءِ	وَكَانَ لَيْلَى بَيْنَهُمْ

I اقرأ الآية و أجب عن الأسئلة.

﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حَبَّهِ مَسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾ إِنَّا نَطْعَمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ
مِنْكُمْ جَزاءً وَلَا شَكُورًا

- 1) كيف نطعم الطعام ؟ (على حبه)
- 2) من نطعم الطعام ؟ (مسكين ، يتيم ، أسير)
- 3) "ولد مات ابوه أو امه" من هو؟ (مسكين ، ارملة ، يتيم)
- 4) لا نريد منكم .....
- 5) ماذا نرجو بالإطعام ؟

II اقرأ الفقرة الآتية و انشئ منها أربعة أسئلة.

علي أحمد باكثير الكندي ولد باندونيسيا في 21 ديسمبر 1910 م. سافر إلى حضرموت وهو ضغير. نشأ هناك وتعلم العربية، كان أديباً مشهوراً في الأدب العربي، توفي الكاتب سنة 1949 م.

- 1) من كان على أحمد باكثير ؟
- 2) أين ولد علي أحمد باكثير ؟
- 3) متى ولد علي أحكاد باكثير ؟
- 4) ما الجائزة التي حصل عليها علي أحمد باكثير ؟

III أعد الحوار الذي دار بين الأم و أولادها حينما رجعت المرأة إلى بيتها بكيس الفواكه و الخبر.

الوالدة : السلام عليكم

الأولاد : وعليكم السلام ورحمة الله. أهلا يا ماما

الوالدة : هل طال عليكم الإنتظار ؟

الأولاد : طبعاً هل وجدت شيئاً ؟

الوالدة : نعم يا أبنيائي .... (تمد الكيس)

الوحدة الثانية

(3) نجاح عالية - جهود مستمرة. (لا بدّ)

ج) لا بدّ لنجاح عالية جهود مستمرة

(4) ركب الحافلة - وصل المدرسة (لا بدّ)

ج) لا بدّ لوصول المدرسة ركوب الحافلة.

XIX كمل الخانة.

.....	مسلمة
.....	كاتبة
تحديات	.....
.....	خدمة

XX بمناسبة يوم البيئة زار وزير التربية والتعليم مدرستك، أعدّ استبياناً للمقابلة معه
بمساعدة النقاط التالية

الولادة ، الأسرة ، الدراسة ، الجوائز ، الإنجازات ، التحديات

● أين ولدت ؟

● ماسم والدك ووالدتك ؟

● متى ولدت ؟

● أين درست ؟

● أي جوائز حصلت ؟

● أي التحديات واجهت ؟

● مالإنجازات ؟

● ما رسالتك للجيل الجديد؟

● كيف كانت أسرتك ؟

XVII اعد ترجمة الحياة للسيد سي .اتش. محمد كويما مستخدما النقاط التالية.

الاسم الكامل : سي. اتش. محمد كويما
اسم الوالد : علي مسليار
اسم الوالدة : مريم
مكان الميلاد : أتواي- كالكوت
عام الميلاد : 1927 م.
الدراسة : كلية كاليكوت
المناصب : رئيس الوزراء في كيرالا
المؤلفات : البلاد الجليلة، رحلتي إلى الحج، الصحابة
الوفاة : 27 سبتمبر 1983 م.

ترجمة الحياة

كان السيد سي اتش محمد كويما زعيمًا مشهوراً. ولد السيد في قرية أتواي مقاطعة كالكوت سنة 1927م. اسم ولده علي مسليار ووالدته مريم. زوجته آمنة له ابن وابنتان، تلقى العلوم من مدارس كيرالا ثم التحق بالكلية في كالكوت. حمل السيد علي مناصب كثيرة منها رئيس الوزراء في كيرالا. وله مؤلفات عديدة منها البلاد الخليجية، رحلتي إلى الحج، الصحابة. توفي في السيل 28 سبتمبر 1983 م.

XVIII أنشئ الجمل مستخدما الكلمات في القوسين.

(1) الرياضة تقوّي الجسم. (أنا واثق)

ج) أنا واثق بأنّ الرياضة تقوّي الجسم.

(2) الخمر يضرّ القلب (أنا واثق)

ج) أنا واثق بأنّ الخمر يضرّ القلب.

1) أعدّ ملصقا عن يوم الاستقلال.

- (2) أعدّ ملصقا عن اليوم العالمي للبيئة.
- (3) أعدّ ملصقا ليوم القراءة.
- (4) أعدّ ملصقا عن جوهralal نهرو.
- (5) أعدّ ملصقا عن مهرجان عيد الأطفال مستخدما النقاط التالية.

عنوان ، التاريخ ، الوقت ، المكان ، الضيف

مهرجان

عيد الأطفال

2021/11/14

الساعة العاشرة صباحا

في رحاب

المدرسة الحكومية

الثانوية الضيوف/المشاركون

- رئيس القروية

- ناظر المدرسة

- عريف المدرسة

مرحبا بكم جميعا

XIV أعدّ بيانات شخصية للسيدة ارا سنغال من الفقرة الآتية.

أنا إرا سنغال، ولدت عام 1983 م. في ميرت. والدي راجيندر سنغال ووالدتي أنتا سنغال. بسبب مرض الجنف أصابني الإعاقة. درست في كلية نيتاجي للتقنيات. حصلت على المنصب الخدمة الإدارية الهندية.

البيانات الشخصية

الإسم الكامل :

إسم الوالد :

إسم الوالدة :

مكان الميلاد :

تاريخ الميلاد :

الدراسة :

المنصب :

XV اربط بين الجملتين مما في القوسين.

1) يدرس عباس جيدا - مريض (رغم أنّ)

ج) يدرس عباس جيدا رغم أنه مريض.

2) لم يسكن احد - البيت جميل (مع أنّ)

ج) لم يسكن أحد مع أنّ البيت جميل.

3) الناس مزدحمون - الكرونا منتشر (رغم أنّ)

ج) الناس مزدحمون رغم أنّ الكرونا منتشر

X اقرا الفقرة الآتية و أنشئ منها ثلاثة أسئلة.

صالح محمود هواري شاعر فلسطيني. ولد سنة 1939م. كان يعمل مدرسا. وله دواوين كثيرة مثل "عصافير بلادي".

XI كمل الجمل بالكلمات المناسبة من القوسين.

- 1) صار ..... ماء. (الثلج/الثلج/الثلج)
- 2) بات الطفل ..... (نائمًا / نائم / نائم)
- 3) ..... القطار سريعاً (على / كان / إن)
- 4) ..... الطلاب لاعبون. (على / أصبح / إن)
- 5) ..... الإمتحان متاخرًا. (صار / لا / على)

XII اقرا السطور التالية و أجب عن الأسئلة

سافر تجد عوضا عمن تفارقه وانصب فإن للذيل العيش في النصب
لاني رأيت وقوف الماء يفسده إن سال طاب وإن لم يجر لم يطب

- 1) في أيّ شيء نجد للذيد العيش؟
- 2) كيف يفسد الماء؟
- 3) كيف يطيب الماء؟
- 4) ماذا نجد في السفر؟
- 5) أيّ سطّر يوافق معنى الرحلة؟

XIII ضع علامة صحيح أو علامة خطأ

- 1) للذيد العيش في الجهد.
- 2) يفسد الماء بالسائل.
- 3) يطيب الماء بالركود.
- 4) لفظ آخر ل "سال"
- 5) اكتب متزدادف "طعم"

VII لاحظ الجدول وأجب عن الأسئلة.

الاسم	مكان الولادة	الوصف	المؤلفات
أ.ب. ج. عبد	تاملناد	مهندس فضائي	أجنحة من النار
صالح محمود هواري	فلسطين	شاعر	عصاقير بلادي

- 1) من المهندس الفضائي ؟
- 2) ما اسم الشاعر الفلسطيني ؟
- 3) ما اسم مؤلفة أ.ب. ج عد الكلام ؟

VIII اختر التصريحات الصحيحة من الآتية

- 1) أعلم مقدراتي و أنشطتها.
- 2) المحاولة المستمرة سر النجاح.
- 3) أعرف أن الفوز يأتي إلا بالكسل.
- 4) السعادة تشتري بمال.
- 5) لي هدف معين أسعى لتحقيقه.
- 6) لست خزانة المقدرات و المهارة.
- 7) الواثق بالنفس لا يبتسم نحو الحياة.

IX ترجم.

- 1) عزز مقدراتك تغلب على ضعفك.
- 2) لا تنتظر جزاء على إحسان
- 3) الثقة بالنفس أمر ضروري لمواجهة الصعوبات.
- 4) المجهود يسعى لتحقيق أهدافه.

ب	أ
صالح محمود هواري	أ.ب.ج. عبد الكلام
راميشورام	بنات الشفة
إرا سنغال	عصافير بلادي
كلام	شابة كالثريّا

(4)

ب	أ
مشغل	صالح محمود هواري
أ.ب.ج. عبد الكلام	نيراس
تحديّات	مهندس فضائي
نشيد المدرسة	تحديّي

V اختر المناسب من القوسيين

- 1) غلبت إرا سنغال على الإعاقه ..... (ثقة النفس ، بالشجاعة ، بالأسرة)
- 2) الرئيس الهندي ..... (اندرا غاندي ، أ.ب.ج. عبد الكلام ، إرا سنغال)
- 3) الإعراض عن ..... و التقدّم بثقة النفس. (السخرية ، صدق ، الأمانة)
- 4) الثقة بالنفس يجعل العصفور ..... (صقرا ، ببغاء ، غرابا)

VI اختر المترادف من الملالين.

- 1) والدة .....(جدّة ، عمة ، أم ، ابنة)
- 2) موّدة ..... (حب، غصب ، حزن ، سرور)
- 3) بيت ..... (مدرسة ، منزل ، ملعب ، بستان)
- 4) باحة ..... (فناء ، شارع ، طريق ، بلد)

إرا سنغال شابة كالثريّا لم تهرب من حوادث الحياة و كوارثها. و غلت على
الإعاقات الجسدية بالعزم و ثقة النفس.

- 1) اكتشف ضد "الموت"
- 2) اكتشف فعل مضارع مجزوم.
- 3) اكتشف جمع "كارثة"
- 4) اكتشف اسم "مرأة"
- 5) اكتشف اسم "نجم"
- 6) غلت إرا سنغال على الإعاقة ب.....(أكمل)

IV . صل بال المناسب.

(1)

ب	ا
هنادي تغني	إرا سنغال
الخدمة الإدارية الهندية	أ.ب.ج. عبد الكلام
رئيسة الوزراء	صالح محمود هواري
أجنحة من النار	إندرا غاندي

(2)

ب	ا
إرا سنغال	الصاروخ الوطني SLV
صالح محمود هواري	إعاقة الجسدية
أ.ب.ج. عبد الكلام	سمخ
منصبة سريهيركوتا	موزع الجرائد

(3)

متزادف كلمة "مسكين"	(22)
"جريدة" جمعه	(23)
كلمة آخر ل "مكان"	(24)
اكتب جمع "صديق"	(25)
متزادف كلمة "زماء"	(26)
لم اضطر الصبي إلى الرحلة؟	(27)
استعمال آخر ل "يا بني"	(28)
ما اسم الصاروخ الوطني؟	(29)
من الذي وفر الفرصة ل أ.ب.ج. عبد الكلام للكسب بالعمل؟	(30)

II اختر الجواب الصحيح من الملالين.

- 1) جمع كلمة "صديق" (أصدقاء ، صديق ، صدق)
- 2) متزاف كلمة "منزل" (باب ، بيت ، ميدان)
- 3) جبران خليل جبران شاعر.....(لبناني ، عراقي ، مصرى)
- 4) مؤلف "شهرزاد".....(صالح محمود هواري ، علي أحمد باكثير ، جبران خليل جبران)

III اقرا الفقرة الآتية وأجب حسب الإرشادات.

كنت في بالغ العجب بأسرار السماء وكان يعجبني طيران الطيور. وأيقنت بأني أقدر على الطيران يوماً ما. أخيراً صرت أول رجل طار إلى أفق السماء من قرية راميشورام.

- 1) سر جمعه .....
- 2) أول ضده .....
- 3) أيام مفرده .....
- 4) طار مصدره .....
- 5) اسم قرية .....
- 6) "أيقنت بأني أقدر على الطيران يوماً ما" علام يدل هذه الجملة؟

I اقْرَا الْفِقْرَةَ الْآتِيَةَ وَ أُجِّبْ عَنِ الْأُسْئِلَةَ.

هُنَا شَخْصِيَّاتٌ كَثِيرَةٌ تَأْثِيرُهُمْ فِي حَيَايِيِّي. الْوَالِدَانُ الْأَسَاتِذَةُ وَ الْأَصْدِقَاءُ. وَالَّذِي زَينَ الْعَابِدِينَ كَانَ رَجُلًا تَقِيًّا جَوَادًا. يَوْمًا قَالَ لِي وَالَّذِي الْحَنُونُ: يَا عَبْدَوْيٍ.... إِلَى آخِرِهِ....

الساعة الثامنة صباحاً.... نشتاق إلى بنات شفتوك

- (1) من الذي صار أول رجل طار إلى أفق السماء من راميشورام ؟
- (2) ما الذي تعجب به الصبي ؟
- (3) جمع كلمة "شخصية" ؟
- (4) من هم تأثير في حياة أ.ب.ج عبد الكلام ؟
- (5) ماسم والد أ.ب.ج عبد الكلام ؟
- (6) أي عمل كان أ.ب.ج عبد الكلام يعمل في صغر سنّه ؟
- (7) متراودف كلمة "عيش" ؟
- (8) أي شيء يلزم لتحقيق الأحلام ؟
- (9) إلى أين يطير الطائر البحري ؟
- (10) ما اسم والدة أ.ب.ج عبد الكلام ؟
- (11) إلى من يعود الفضل في تشجيع أهالي القرية على القراءة ؟
- (12) من كان والد أ.ب.ج عبد الكلام ؟
- (13) أكتب كلمة آخر لكلمة "لزید"
- (14) صيغة مضارع "عاد"
- (15) لفظ آخر لـ "يرجع"
- (16) اسم عضو الجسم ؟
- (17) من يعرف بالرجل الصاروخ الهندي ؟
- (18) من أين ارتفع الصاروخ الوطني ؟
- (19) مفرد كلمة "أهالي"
- (20) جمع الكلمة "حلم"
- (21) مفرد الكلمة "أسرار"

الوحدة الأولى

'EXCELLENCE 2021' DEVELOPMENT TEAM

Dr. T. K. Abbas Ali (Principal, DIET Wayanad)

K. M. Sebastian (Senior Lecturer, CMDE, DIET Wayanad)

Academic coordinator - Excellence 2021

Faisal E. (Lecturer, CMDE, DIET Wayanad)

Salih K. (G.H.S. Beenachi)

Abdul Ali M. (G.M.H.S. Cheeral)

Cover Design : **Rajeevan N. T.** (G.H.S.S. Thariod)

വയനാട് ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത്

ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം
(ധന്യർഹ) വയനാട്

എക്സലർസ് 2021
പന്ത പരിപോഷണ പരിപാടി
(പത്താം തരം)

അറബിക്

DIET WAYANAD
SULTHAN BATHERY

തയ്യാറാക്കിയത് :
ജില്ലാ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലന കേന്ദ്രം
(ധന്യർഹ) വയനാട്
സുൽത്താൻ ബത്തേരി

2021